3 0 МАЙ 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҚАЪДА, 8-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ ЖАВЗО, 2-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган — 1991 йил 22 май, чоршанба, 95-сон — НАРХИ обуначига 7 тийин, сотувда 10 тийин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг

ФАРМОНИ

АҲОЛИГА ЁРДАМ КЎРСАТИШ ВА ТАБИИЙ ОФАТ ОҚИБАТЛАРИНИ ТУГАТИШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Табиий офатдан жабрланган аҳолига, ижарачиларга ва шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг эгаларига моддий ёрдам кўрсатиш мақсадида:

1. Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги ва Ўзбекистон ССР Давлат суғурта бошқаруви етказилган зарар миқдорини қонунда белгиланган тартибда аниқласин ва уни жабрланган аҳолига тўласин, бу ишга жойлардаги молия, суғурта ҳамда бошқа тегишли идораларни жалб этсин. Компенсациялар тўлаш бир ойлик муддат ичида тугатилсин.

2. Қорақалпоғистон АССР Вазирлар кенгаши, халқ депутатлари вилоят, район ва шаҳар советларининг ижроия комитетлари, қишлоқ, поселка ва овул советлари барча мавжуд манбалар ва имкониятлар ҳисобидан жабрланган аҳолига аниқ-равшан моддий ёрдам кўрсатишда бевосита қатнашсинлар.

3. Аҳолига, ижарачиларга ва шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг эгаларига катта зарар етганини эътиборга олиб, Ўзбекистон ССР Давлат суғурта бошқаруви белгилаганидан ташқари, республика ва маҳаллий бюджетлардан ҳар бир оилага 300 сўм миқдорида аниқ бир мақсадга қаратилган пул нафақаси ажратилсин.

4 Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси (ўртоқ И. Ҳ. Жўрабеков) табиий офат яксон қилган ва ювиб кетган экинларни тиклаш мақсадида зарур миқдорда ўғит, уруғлик, кўчатлар ва бошқа материалларни аҳолига ҳамда шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг эгаларига сотиш учун излаб топсин.

5. Ўзбекбирлашув, Ўзбекистон ССР Савдо вазирлиги, Ўзбекистон ССР Давлат кооператив таъминот комитети ва Ўзбекистон ССР Қурилиш саноати материаллари вазирлиги, Қорақалпоғистон АССР Вазирлар кенгаши ва вилоят ижроия комитетлари аҳолига ҳамда шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг эгаларига табиий офат натижасида вайрон бўлган уйлар ва бошқа иншоотларни тиклаш учун зарур бинокорлик материалларини биринчи навбатда ажратиш ва сотишни таъминласинлар. Бир ҳафталик муддатда ана шу мақсадларга бозор жамғармаларини кўпайтириш, бунга давлат жамғармаларини қайта тақсимлаш ҳам киради, тўғрисидаги таклифлар киритилсин.

Республика қурилиш ташкилотлари уй-жой фонди ва бошқа иншоотларни тиклашда зудлик билан ёрдам берсинлар. Ўзбекистон ССР Иқтисод комитети ва Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги ушбу қурилиш ташкилотларнинг шу йилги режа-молия кўрсатгичларига тегишли тузатишлар киритсинлар.

6. Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлиги юқумли касалликларнинг олдиниг олиш юзасидан зарур тиббий ёрдам кўрсатиш ва профилактика ишларини ташкил этиш учун ҳаракатчан гуруҳлар тузиб, уларни республиканинг тегишли минтақаларига юборсин

7 Қорақалпоғистон АССР Вазирлар кенгаши, вилоят ижроия комитетлари, район ижроия комитетлари, қишлоқ поселка ва овул советлари меҳнатга лаёқатли барча аҳолини табиий офат оқибатларини тугатиш юзасидан бир ҳафталик умумхалқ ҳашарини ўтказиш учун жалб этишга доир кенг тушунтириш ишларини олиб борсинлар.

8. Ҳукумат комиссияси (ўртоқ И. Ҳ. Жўрабеков) Ўзбекистон ССР вазирликлари ва идораларининг, жойлардаги совет ҳамда хўжалик идораларининг табиий офат оқибатларини тугатиш, ажратилаётган барча моддий ва бошқа ресурсларни ўз вақтида тақсимлаш ва уни жабрланганларга етказиб беришга доир амалий ишларини мувофиқлаштирсин.

9. Ўзбекистон раҳбарияти ва ҳукумати республикамизнинг бутун аҳолисига ва биринчи навбатда жабрланганларга мурожаат этиб, республикада табиий офат зарар етказган кишиларнинг аҳволини енгиллаштириш учун ўз вақтида барча зарур чоралар кўрилишига, ҳеч ким ёлғиз қолмаслигига, ҳар бир кишига эътибор берилиши ва аниқ ёрдам кўрсатилишига сизларни тўла-тўкис ишонтиради.

Ўзбекистоннинг меҳнаткаш халқига хос бўлган юксак интизомни, одамлар жипслиги ва ўзаро ёрдамни, ҳар бир кишига раҳм-шафқат ва меҳр-мурувватни кучайтириш бугунги кунда ҳар қачонгидан кўра кўпроқ талаб этилади.

Ўзбекистон ССР Президенти **И. КАРИМОВ**
1991 йил, 21 май.
Тошкент шаҳри.

ИТТИФОҚ ШАРТНОМАСИ МУҲОКАМА ҚИЛИНМОҚДА

21 май куни Иттифоқ парламентининг депутатлари янги Иттифоқ шартномаси лойиҳасини муҳокама қилишга киришдилар.

СССР Олий Кенгашининг раиси А. И. Лукьянов палаталарнинг қўшма мажлисини очар экан, энг аввало тўпланганлар номидан Россия Федерацияси халқ депутатлари съездига мамлакатимиз халқлари дўстлиги манфаатлари йўлида муваффақият ва барака тилади.

Шундан сўнг раислик қилувчи бугун А. Д. Сахаров туғилган кунга 70 йил тўлганини эслатди. А. И. Лукьянов инсон, олим, фуқаро сифатида унга муносиб баҳо берди, бу санани бутун мамлакат нишонлашини айтди.

Бевосита кун тартибига келганда, Иттифоқ шартномасининг лойиҳаси комитетларда ва комиссияларда ишлаб чиқилгани, унда парламентдаги барча фракциялар қатнашгани таъкидланди. Лойиҳа республикаларнинг Олий Кенгашларида муҳокама қилинди, улардан ҳозирнинг ўзидаёқ хулосалар, мулоҳазалар, таклифлар келди.

СССР Олий Кенгаши Миллатлар кенгашининг Миллий сиёсат ва миллатлараро муносабатлар комиссияси раиси Г. С. Таразевич қилинган ишларнинг натижалари тўғрисида сўзга чиқиб, бу натижаларни умумлаштирди: Иттифоқ парламенти сессиясида шартнома лойиҳасининг муҳокамаси қандайдир фавқулодда ҳолат, жараёнга аралашиш эмас, деб таъкидлади у. Бу СССР Олий Кенгашининг бутун мамлакат учун ҳаётий муҳим бўлган ҳар қандай масалани муҳокама қилиш борасидаги дахлсиз ҳуқуқидир.

Г. С. Таразевич ахборотидан сўнг муҳокама бошланди. У ёпиқ мажлисда олиб борилди.

(ТАСС).

МАКТУБЛАРДА ЭЛ ОВОЗИ

ДАРАХТ ИНСОНДАН АЗИЗМИ?

Уч йил олдин 212 минг сўм сарфлаб, қишлоғимиз билан хўжалик маркази орасидаги беш километр оралиқда йўл қурилди, автобус қатнай бошлади. Бироқ йўл ҳаддан ташқари тор бўлганидан қатнов ўта оғир, ҳатто фожиалар рўй бериб турибди: одамлар ҳалок бўлишди ёки оғир тан жароҳати олишди. Қайрилишларда машина-тракторлар синчли уйларни бузиб, ичига кириб кетган ҳоллар бўлди, чорва молларини уриб юборди. Ҳолбуки йўлни истаганча кенгайтириш мумкин, фақат раҳбарлар пилланинг ғамини еб, қарикаллак тутларни кўчириб ташлашга рухсат бермаяптилар. Одамларнинг қурбон бўлиши эвазига бундай ғамхўрлик кимга керак? Шу оддий ҳақиқатни тушунтириш учун бормаган идорамиз қолмади. Куйбишев йўли эса ҳамон одамлар умрига зомин бўлмоқда.

Жамолиддин УСМОНОВ ва бошқалар.
Жами 25 имзо.
Наманган вилояти, Норин районидаги Октябрь жамоа хўжалиги.

ХИЖОЛАТДАМАН

Кундалик матбуот одамларнинг доимий ҳамроҳига айланиб қолди. Бизнинг ҳам ташвишларимиз кўпайди, аммо бундан хафа эмасмиз. Афсус, шундай ҳоллар бўладики, муштарийнинг олдида мулзам бўлиб қоласан. Рўзномалар кечикиб келгандан ташқари сонма-сон тўлиқ юборилмайди. «Женщина мира» журналининг биринчи, «Здоровье»нинг 2, 3, 4-сонлари келмади. Бундан обуначилар ҳам, биз ҳам хурсанд эмас.

Камол РАҲМОНОВ,
Самарқанд районидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги, почтальон.

ҚАДРИМГА ЙИҒЛАЙМАН

Бош универмагдаги фахрийлар бўлимида пайпоқ сотишаётган экан, мен ҳам олмоқчи бўлдим. «Бизга аъзо эмассиз» деб рад қилинди. Яшаётган ҳудудимдаги масъул шахсга мурожаат этсам, шахсий пенсионер ва меҳнат ногиронларига сотилмаслигини, пайпоқ уруш фахрийлари учунлигини тушунтириб қўйди. Қизиқ, мен кимнинг томорқасида ишлаб ногирон бўлган эканман? Уруш йиллари ўсмир ҳолим билан кеча-кундуз тиним билмаганларим, фронтдаги отамнинг ўрнига ҳам тер тўкканларим эсимга тушиб хўрлигим келиб кетди. Бу жамиятда табақаланиш бартараф этилармикан?

Жалил ХАЛИЛОВ,
Тошкент шаҳри, Акмал Икромов райони, пенсионер.

МУНОСАБАТ БИЛДИРИНГ

Рўзномага турли мавзуларда, ҳар хил кайфиятда ёзилган хатлар келиб туради. Қуйида шундай мактублардан бирини жузъий таҳрир билан эълон қилмоқдамиз.

«Шу мақолани ёритиб, муштарийлар фикрини билдиришларингизни сўраймиз.

Илгари шахсга сиғиниш дедингизлар. Кейин турғунлик, ҳозир эса ошкоралик. Хуллас, халқни чалғитдингизлар, аҳвол ҳунрезликкача бориб етмоқда. (Албатта, очиқ фикр учун бизни ҳеч ким қатағон қилмайди).

Ойнаи жаҳондаги кўрсатувларда мантиқ йўқ, радиода ҳам. Сизлар авом халқни қаерга бошлаяпсизлар? Нега одамларни лақиллатаяпсизлар? Ойлик маош билан ишлаб, меҳнат қилган сувчи, механик-ҳайдовчи, кетмончи ёки сут соғувчининг 60—70 ёшга киргани билан ҳеч кимнинг иши йўқ, бироқ у ёки бу артистнинг 50 ёшга тўлгани роса тантана қилинади. Яна биздан ҳайр-эҳсон сўрайсизлар, уят эмасми? Ахир халқимизнинг аҳволи маълумку. Болалари 6—7 кунлаб гўштли овқат, сариқ мой емайди, колбаса, сосиска ёки бошқаларни унутиб қўйишаяпти.

Журналистлар чиройли кийиниб, содда одамлардан «давлат тузумидан, нархлардан розимисиз?» деб сўрайдилар. Бу гапларнинг нима кераги бор? Бозор иқтисодиёти ҳақида кўп важ тўқийвермай, унга биратўла ўтказсинлар. Урушда қанча одам қирилиб кетди — халқ кўнди, бу ёғига ҳам чидайди.

Ёқуб МАЖИДОВ, Жўра АЗИМОВ, Абдукарим АМИНОВ,
Қашқадарё вилояти, Ғузор шаҳри.

ДОИМИЙ ҲАМРОҲИМ

Бугунги кунда ўзбекча матбуотда ўз дастхатига эга нашрлар кўпайиб қолди. Навқирон «Халқ сўзи»нинг интилишлари дилларимизни мунаввар этаяпти. Унинг нияти пок экан, йўли ёруғ бўлсин. Келгуси йил учун ҳам обуна бўламан, у менинг садоқатли дўстимга айланиб қолади.

Умаржон АБДУЛЛАЕВ,
Андижон вилояти, Ленин райони, Ошпаз.

РЕСПУБЛИКА ПРЕЗИДЕНТИ ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШДИ

21 май куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Президенти Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. А. Каримов Совет Иттифоқига вакил қилиб юборилган хорижий журналистлар билан суҳбатлашди.

(ЎзТАГ).

(Матбуот конференцияси тўғрисидаги ҳисобот рўзномаларда эълон қилинади).

Ҳодиса

ЖИЗЗАХНИ ҲАМ ЧЕТЛАБ ЎТМАДИ

20 май. (Ўз мухбиримиздан). Табиий офат Жиззах вилоятини ҳам четлаб ўтмади. Шу кунлари ёққан жаладан 16.738 гектар пахта майдонлари зарарланди. Тахминий ҳисоб-китобларга қараганда 12.580 гектарни қайта экиш мўлжалланмоқда. Бундан ташқари 547 гектар сабзавот, 1178 гектар полиз, 1156 гектар токзор, 674 гектар боғ-роғлар қаттиқ шикастланди.

Кутилмаганда қишлоқларга йўл солган сел тўфонидан масжид, кутубхона, 170 хонадон, учта машина-трактор устахонаси, 25 алоқа пункти, 4 мактаб биноси, 10та кўприк бузилди. 133 қорамол, 518 қўй-эчки, 6 бош от оқиб нобуд бўлди.

Ҳозир вилоятда табиий офат оқибатларини тугатишга киришилди.

КОСМИК КЕМА ТУТАШТИРИЛДИ

ТАСС АХБОРОТИ

1991 йил 20 май куни Москва вақти билан соат 17 дан 31 минут ўтганда «Союз ТМ-12» космик кемаси учувчи бошқарадиган «Мир» комплекси билан туташтирилди.

Виктор Афанасьев, Муса Манаров, Анатолий Арцебарский, Сергей Крикалев ва Хелен Шармандан иборат Совет — Британия халқаро экипажи белгиланган ишларни бажаришга киришди.

Фазогирлар етти кун давомида илмий-техникавий ва тиббий-биологик тадқиқот ва тажрибаларнинг қўшма режасини бажарадилар. Парвоз давомида «Мир» станциясн тўққизинчи асосий экспедицияси экипажи ҳам алмаштирилади.

26 май куни Виктор Афанасьев, Муса Манаров ва Хелен Шарман «Союз ТМ-11» кемасида ерга қайтиб тушадилар, Анатолий Арцебарский билан Сергей Крикалев эса орбитада ишни давом эттирадилар.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИ МИХАИЛ СЕРГЕЕВИЧ ГОРБАЧЕВГА

Совет — Британия халқаро экипажи орбитадаги «Мир» илмий-тадқиқот комплексида биргаликда парвоз режасини бажаришга киришганлигини Сизга маълум қиламиз.

Комплекс ичидаги, системалар меъёрида ишлаб турибди. Беш космонавтнинг барчаси ўзини яхши ҳис этмоқда.

Орбитадаги «Мир» илмий-тадқиқот комплекси халқаро экипажининг командири Виктор АФАНАСЬЕВ.

ОРБИТАДАГИ «МИР» ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ КОМПЛЕКСИ СОВЕТ — БРИТАНИЯ ХАЛҚАРО ЭКИПАЖИ — КОСМОНАВТЛАР ВИКТОР АФАНАСЬЕВ, МУСА МАНАРОВ, АНАТОЛИЙ АРЦЕБАРСКИЙ, СЕРГЕЙ КРИКАЛЕВ ВА ХЕЛЕН ШАРМАНГА

Сизларни орбитадаги «Мир» илмий-тадқиқот комплексида биргаликда бажариладиган ишларни бошлаганингиз билан самимий табриклайман.

Сизларнинг парвозингиз мамлакатларимиз ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорликни янги юксакликларга кўтариш имкониятларини яққол намойиш қилмоқда. Сизлар Совет — Британия биринчи космик парвози иштирокчилари бўлиш шарафига муяссар бўлдингиз.

Сизларга биргаликдаги парвоз режасини муваффақиятли бажариб ерга эсон-омон қайтишингизни тилайман.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ МИХАИЛ СЕРГЕЕВИЧ ГОРБАЧЕВГА

Орбитадаги «Мир» илмий-тадқиқот комплексининг халқаро экипажи самимий табригингиз ва яхши истакларингиз учун Сизга чин қалбдан миннатдорчилик билдиради.

Сизни ишонтириб айтамизки, биз кўрсатилган ишончни оқлаб, биргаликдаги парвоз режасини муваффақиятли бажариш учун бутун билимимиз ва тажрибамизни ишга соламиз.

Орбитадаги «Мир» илмий-тадқиқот комплекси халқаро экипажининг командири Виктор АФАНАСЬЕВ.

«Халқ сўзи»нинг Жигаристондаги мухбирлар қўналғасидан

ЯНГИ ҚЎРҒОН ҚАД КЎТАРМОҚДА

Вақт жароҳатга малҳам деганлари рост экан. Бугун мамлакат ва чет элликларнинг нигоҳи Жигаристонга қадалган. Ёрдамга шошилаётган, дардига малҳам бўлишга интилаётган кишиларнинг меҳр-оқибати жигаристонликларнинг ғамбода дилларига — юпанч, дол қаддига суянч бўлаётгандай... Табиий офат сабаб бошпанасиз қолган жигаристонликлар учун Ҳаққармон массивида қурилаётган янги қасаба ҳам уйларидек вайрон бўлган дилларга таскин бўлиб туюлади. Бу ерда сентябрь ойи охирига қадар бошпанасиз қолган 50 нафар оила барча қулайликларга эга бўлган ҳовлиларга кўчиб ўтиши режалаштирилган.

Қурилиш ишларида илғорлар сафида бораётган Пскент район 15-махсус механизациялашган кўчма колонна қурувчилар бригадасининг бошлиғи Рауфхон Жабборов билан суҳбатлашамиз.

— Янги Жигаристон қасабаси қурилишига келиш истагини билдирувчилар кундан-кунга кўпаймоқда. Ҳаммамизнинг ниятимиз битта — қондошларимизнинг оғирини енгил қилиш, уларнинг дардларига малҳам бўлиш.

* * *

Жигаристонда рўй берган табиий офат туфайли хавфли зонадан кўчирилган 50 оила учун Ҳаққармон маҳалласида янги қўрғон қурилиши жадал бормоқда. Бунда Қибрай деҳқончилик саноати уюшмасига қарашли 1-кичик корхонанинг Исмоил Эржонов бошлиқ бригадаси қурувчилари ҳам фаол қатнашаяптилар. Улар зарар кўрганларга атаб тўрт хонали бир уй барпо этишмоқчи.

— Лекин ғишт ўз вақтида келтирилмаётганлиги ишнинг белига тепаётир, — дейди бригада саркори. — Натижада биз баъзида кун бўйи бекор туриб қолаяпмиз. Буюртмачи ташкилот — механизациялашган 17-кўчма колонна раҳбарлари бу ҳақда жиддий ғамхўрлик қилишлари зарур. Ахир вақт кутиб турмайди.

Мавжуда ТОЖИБОЙ қизи,
Маъмур НАЗАР,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

СУРАТЛАРДА: **1. Исмоил Эржонов етакчилик қилаётган бригада аъзолари. 2. Бекор турган юк кўтаргичлар. 3. Бўлажак қўрғонда очилган Оҳангарон қурилиш материаллари дўконининг филиалида. 4. Янги Жигаристон қасабаси қурилиши.**

Еркин БОТИР олган суратлар.

ОКТЯБРДА ЭМАС, АВГУСТДА

Шу кунларда бутун республикамиз диққат-эътибори Ангрендаги Ҳаққармон қўрғони яқинидаги улкан қурилиш майдонига қаратилган десак, муболаға бўлмас. Бу бежиз эмас — янги Жигаристон худди шу ерда қад ростламоқда. Ўнлаб қурилиш ташкилотларидан келган юзлаб бинокорлар кечани кеча, кундузни кундуз демай тер тўкишмоқда. Дам олиш кунлари ҳам, ҳатто челаклаб ёмғир ёққанда ҳам бу ерда иш тўхтамайди.

Улардан бирортасини ажратиб кўрсатиш ҳам мушкул. Лекин ўзингизга маълумки, илғорларнинг ҳам илғори, пешқадамларнинг ҳам пешқадами бўлади. Янги Жигаристонни бунёд этишда бошқаларга ўрнак кўрсатаётганлардан бири — «Ўзколхозстрой» давлат ширкат бирлашмасига қарашли «Ташоблколхозстрой» трестининг А. Оқилов бошчилигидаги механизациялашган 15-кўчма колоннаси қурувчиларидир. Улар биринчи уйнинг пойдеворини 14 майда қуйишганди. 20 майда шифтини битиришди. Кеча эса томини ёпа бошлашди. Бу ишда айниқса бригадирлардан Рустам Отахонов, Рауф Жабборов, қурувчилардан Ҳаким Парпиев, Зафар Баҳодиров, Мирзаали Усмонов, Раҳмон Тошматов, Қўлдош Тешабоев кабилар жонбозлик кўрсатишди.

— Трестимизнинг қўли гул бунёдкорлари фожиа юз берган кундан бери шу ерда меҳнат қилишмоқда, — дейди «Ташоблколхозстрой» тресги бошлиғи Н. Ғуломов, — 50—60 киши хонадонларни кўчиришда қатнашди. Янги қўрғон қурилишида ишлаётганлар сони 150 нафарга етди. Улар орасида Ўрта Чирчиқдаги 22, Янгийўлдаги 8, Бўкадаги 18, Ғалаба районидаги 5, Тошкент районидаги 3, Коммунистик районидаги 12-кўчма колонналар қурувчилари ҳам бор. Зиммамизга 500 минг сўмлик иш бажариш — яъни 10 та уй қуриш юкланган. Гарчи ҳукумат қарорида уйларни топшириш муддати 1 октябрь деб белгиланган бўлса-да, биз жигаристонликларнинг янги уйларини 20 августдан кечиктирмай битириб беришни ният қилганмиз.

Нима ҳам дердик, «яхши ният — ярим мол».

Фаррух РАҲИМ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг қонуни

ССР ИТТИФОҚИНИНГ МЕҲНАТ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИГА ЎЗГАРТИРИШ ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Кенгаши **қарор қилади:**

ССР Иттифоқининг меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига қуйидаги ўзгартиш ва қўшимчалар киритилсин:

1. 1970 йил 15 июлдаги СССР қонуни билан тасдиқланган ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар меҳнат қонуни асосларига (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1970 йил, 29-сон, 265-модда; 1980 йил, 12-сон, 214-модда; 1982 йил, 19-сон, 318-модда; 1983 йил, 5-сон, 74-модда, 33-сон, 507-модда; 1984 йил, 24-сон, 422-модда; 1986 йил, 22-сон, 364-модда; 1988 йил 6-сон, 95-модда):

1) Асослар қуйидаги мазмундаги 17(1)-модда билан тўлдирилсин:

«17(1)-модда. **Ходимлар айрим тоифалари меҳнат шартномасини бекор қилишнинг қўшимча асослари**

Ушбу асосларнинг 17-моддасида кўзда тутилган асослардан ташқари ходимлар айрим тоифалари меҳнат шартномаси қуйидаги ҳолларда бекор қилиниши мумкин:

1) корхона, муассаса, ташкилот (филиал, ваколатхона, бўлим ва бошқа алоҳида бўлинма) раҳбари ва унинг ўринбосарлари меҳнат вазифаларини бир марта қўпол равишда бузган тақдирда;

2) пул ёки товар бойликлар билан бевосита ишлайдиган ходим айбли иш қилса, агар бу иш унга маъмурият томонидан ишонч йўқолиши учун асос бўлса;

3) тарбиявий вазифаларни бажараётган ходим мазкур ишни давом эттиришга зид бўлган аҳлоқсиз хатти-ҳаракатларни содир этса.

ССР Иттифоқи қонуни ҳамда иттифоқдош республикаларнинг шу қонун доирасида қабул этиладиган қонунларида ходимларнинг айрим тоифалари ишга қабул қилишнинг белгилаб қўйилган қоидаларини бузган тақдирда ва бошқа ҳолларда меҳнат шартномасини бекор қилишнинг қўшимча асослари белгилаб қўйилиши мумкин»;

2) 18-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин;

«18-модда. **Корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти тегишли касаба уюшмаси комитетининг олдиндан берган розилиги билан ёки унинг фикрини ҳисобга олиб ўз ташаббуси билан меҳнат шартномасини бекор қилиши**

Ушбу асосларнинг 17-моддасининг биринчи банди (корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг тугатилиши ҳолларидан ташқари), 1(1), 2, 5-бандларида кўзда тутилган асосларга биноан меҳнат шартномаси тегишли касаба уюшмаси комитетининг олдиндан берган розилиги билангина бекор қилиниши мумкин.

Ушбу асосларнинг 17-моддаси 3, 4, 7, 8-бандларида ва 17(1) модданинг 2- ва 3-бандларида кўзда тутилган асосларга биноан меҳнат шартномаси тегишли касаба уюшмаси комитетининг фикрини ҳисобга олиб бекор қилинади. Касаба уюшмаси комитетининг салбий фикри меҳнат шартномасини бекор қилишга тўсқинлик қилолмайди.

Касаба уюшмаси комитети қабул қилинган қарор тўғрисида 10 кун муддатда маъмуриятга ёзма шаклда хабар қилади»;

3) Асослар қуйидаги мазмунда 18(1)-модда билан тўлдирилсин:

«18(1)-модда. **Корхона, муассаса, ташкилот маъмурият ташаббуси билан тегишли касаба уюшмаси комитетининг олдиндан розилигини олмай ёки унинг фикрини ҳисобга олмай меҳнат шартномасини бекор қилиш**

Корхона, муассаса, ташкилот маъмуриятининг ташаббуси билан тегишли касаба уюшмаси комитети билан олдиндан келишмай, ёки унинг фикрини ҳисобга олмай, меҳнат шартномасини бекор қилишга қуйидаги ҳолларда йўл қўйилади:

Корхона, муассаса, ташкилот тугатилганда;

ишга қабул қилиш пайтида белгиланган синов қониқарсиз натижа берганда;

ўриндош бўлмаган бошқа ходимни қабул қилиш муносабати билан ўриндошлик асосида бажарилаётган ишдан, шунингдек қонунда кўзда тутилган ўриндошлик иши чекланиши муносабати билан ишдан бўшатилганда;

олдин шу ишни бажариб келган ишчи ёки хизматчи ўз ишига тиклангaнда;

корхонада, муассасада, ташкилотда ишлаб турган касаба уюшмасига аъзо бўлмаган ходимни ишдан бўшатганда;

касаба уюшмаси комитети бўлмаган корхонадан, муассасадан, ташкилотдан ишдан бўшатилганда;

корхона, муассаса, ташкилот (филиал, ваколатхона, бўлим ва бошқа алоҳида бўлинма)нинг раҳбари, унинг ўринбосарлари, давлат ҳокимияти ва бошқаруви идоралари, шунингдек жамоат ташкилотлари ва фуқароларнинг бошқа бирлашмалари лавозимга сайлаб, тасдиқлаб ёки тайинлаб қўядиган раҳбар ходимлар ишдан бўшатилганда.

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонун ҳужжатларида тегишли касаба уюшмаси комитетининг розилигисиз ёки унинг фикрини ҳисобга олмай, маъмурият ташаббуси билан меҳнат шартномасини бекор қилишнинг бошқа ҳоллари кўзда тутилиши мумкин»;

4) 54-модда номи ва иккинчи қисмидаги «интизом тўғрисидаги уставлар» сўзлари «интизом тўғрисидаги низомномалар ва қоидалар» сўзлари билан алмаштирилсин

5) 56-моддада: 5-банд қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«5) ишдан бўшатиш (17-модданинг 3, 4, 7 ва 8-бандлари, шунингдек 17(1)-модданинг 1-банди;

иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонун ҳужжатларида, интизом тўғрисидаги низомномалар ва қоидаларда ишчилар ва хизматчиларнинг айрим тоифалари учун бошқа интизомий чоралар кўзда тутилиши мумкин»;

шу модда қуйидаги мазмунда тўртинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Интизомий жазо чораларини қўллаш чоғида содир этилган хатти-ҳаракатнинг оғирлиги, бу хатти-ҳаракат содир этилган вазият, ходимнинг олдинги ҳулқи, меҳнатга муносабати ҳисобга олиниши лозим»;

6) Асослар мазмуни қуйидагича 56(1), 56(2), 56(3)-моддалар билан тўлдирилсин:

«56(1)-модда. **Интизомий жазо чораларини қўллаш ваколатига эга бўлган идоралар**

Интизомий жазо чораларини мазкур ходимни ишга қабул қилиш (лавозимга сайлаш, тасдиқлаш ва тайинлаш) ҳуқуқи берилган идора қўллайди.

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг интизом тўғрисидаги низомномалари, қоидалари ва бошқа қонун ҳужжатларига биноан интизомий жавобгар бўлувчи ходимларга интизомий жазо чоралари ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган идорага нисбатан юқори идора томонидан ҳам берилиши мумкин.

Сайлаб қўйиладиган лавозимни эгаллаб турган ходимлар фақат уларни сайлаган органнинг қарори билан ва қонунда кўзда тутилган асосларга биноангина бўшатилиши мумкин.

56(2)-модда. **Интизомий жазо чораларини қўллаш ва бу хусусда шикоят қилиш тартиби**

Интизомий жазо чораси қўлланилгунга қадар ходимдан ёзма тушунтириш хати талаб қилиниши керак.

Интизомий жазо бевосита аниқланган хатти-ҳаракат учун, лекин шундай хатти-ҳаракат аниқланган кундан бошлаб ходимнинг касаллик ёки отпускада бўлиш вақтини ҳисобга олмай, узоғи билан бир ойда қўлланилади.

Жазо хатти-ҳаракат содир этилган кундан бошлаб олти ойдан кечиктирмай, молия-хўжалик фаолиятини тафтиш қилиш ёки текшириш натижалари юзасидан эса бундай хатти-ҳаракат содир этилган кундан бошлаб икки йилдан кечиктирмай қўлланилиши мумкин. Жиноий иш қўзғатилган давр мазкур муддатга қўшилмайди.

Ҳар бир хатти-ҳаракат учун фақат битта интизомий жазо берилиши мумкин.

Интизомий жазо берилгани тўғрисидаги буйруқ (фармойиш) ёки қарор бундай жазони бериш сабаблари кўрсатилиб, жазо берилаётган ходимга эълон қилинади (хабар қилинади) ҳамда буни у ўз имзоси билан тасдиқлайди.

Интизомий жазо устидан қонунда белгилаб қўйилган тартибда шикоят қилиш мумкин.

Меҳнат низосини кўриб чиқаётган идора содир этилган хатти-ҳаракатнинг қанчалик оғирлигини, у содир этилган вазиятни, ходимнинг олдинги хулқини, меҳнатга муносабатини, шунингдек интизомий жазонинг содир этилган хатти-ҳаракатнинг оғирлигига мос келишини ҳисобга олишга ҳақлидир.

56(3)-модда. **Интизомий жазони олиб ташлаш**

Агар ходим интизомий жазо берилган кундан бошлаб бир йил давомида яна интизомий жазо олмаса, у ҳолда интизомий жазоланмаган ҳисобланади.

Агар жазоланган шахс янги ўринсиз хатти-ҳаракатлар содир этмаса ва ўзини виждонли ходим сифатида кўрсатса, жазо берган идора ўз ташаббуси билан, бевосита раҳбарнинг ёки меҳнат жамоасининг илтимосномаси билан жазони бир йил муддат ўтмасдан олиб ташлаши мумкин.

Интизомий жазо чораси амал қилиб турган муддатда ходим рағбатлантирилмайди;

7) 86-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«86-модда. **Меҳнат низосини кўриб чиқадиган идоралар**

Меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларни, жамоа шартномаси ва меҳнат тўғрисидаги бошқа битимларни қўллаш масалаларига доир меҳнат низоларини қуйидаги идоралар кўриб чиқади:

1) Меҳнат низолари комиссиялари;

2) корхоналар, муассасалар, ташкилотлар (бўлинмалар) касаба уюшмаси комитетлари;

3) район (шаҳар) халқ судлари.

Айрим тоифадаги ходимларнинг айрим масалаларга доир меҳнат низолари юқори идоралар томонидан кўриб чиқилади (ушбу асосларнинг 94-моддаси).

Ходимга янги меҳнат шароити белгилаш ёки мавжуд меҳнат шароитини ўзгартириш тўғрисидаги меҳнат низоларини корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти тегишли касаба уюшмаси комитети билан биргаликда ўзларига берилган ҳуқуқлар доирасида ҳал этади»;

8) 87-модданинг иккинчи қисми олиб ташлансин;

9) 88-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«88-модда. **Корхона, муассаса, ташкилот (бўлинма) касаба уюшмаси комитетининг меҳнат низоларини кўриб чиқиши**

Корхона, муассаса, ташкилот (бўлинма) касаба уюшмаси комитети ишчилар ва хизматчилар ёки маъмурият меҳнат низолари комиссиясининг қарорига қўшилмаган тақдирда, агар қонунда бундай низоларни кўриб чиқишнинг ўзга тартиби кўзда тутилмаган бўлса, уларнинг аризаларига биноан меҳнат низоларини кўриб чиқади. Касаба уюшмаси комитети низо моҳияти юзасидан қарор чиқаради»;

10) 89-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«89-модда. **Район (шаҳар) халқ судларида меҳнат низоларини кўриб чиқиш**

Район (шаҳар) халқ судларида меҳнат низолари:

1) ишчи, хизматчи, маъмурият ёки касаба уюшмаси меҳнат низолари комиссияси қарорига қўшилмаган тақдирда уларнинг аризаларига биноан;

2) ишчи, хизматчи ёки маъмурият касаба уюшмаси комитетининг қарорига қўшилмаган тақдирда уларнинг аризасига биноан;

3) агар корхона, муассаса, ташкилот (бўлинма)да бир нечта касаба уюшмаси мавжуд бўлса, ишчи, хизматчи, ёки маъмурият меҳнат низолари комиссиясининг қарорига қўшилмаган тақдирда уларнинг аризасига биноан;

4) агар меҳнат низолари комиссиясининг ёки касаба уюшмаси комитетининг қарори қонунга зид бўлса, прокурорнинг аризасига биноан кўриб чиқилади.

Бевосита район (шаҳар) халқ судларида меҳнат низолари:

1) меҳнат низолари комиссияси сайланмайдиган корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ишчилари ва хизматчиларининг аризаларига биноан;

2) ишчилар ва хизматчиларнинг меҳнат шартномасини бекор қилиш асосларидан қатъий назар ишга тиклаш, ишдан бўшатиш вақти ҳамда сабаби баёнини ўзгартириш, прогул қилишга мажбур бўлган ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарган вақти учун ҳақ тўлаш тўғрисидаги аризаларига биноан, меҳнат низоларини кўриб чиқишни ўзгача тартиби кўзда тутилган ходимларнинг низолари бундан мустаснодир;

3) маъмуриятнинг ишчи ва хизматчи корхонага, муассасага, ташкилотга етказган моддий зарарни ундириб олиш тўғрисидаги аризасига биноан;

4) ишчилар ва хизматчиларнинг амалдаги қонунга мувофиқ корхона, муассаса, ташкилот (бўлинма) маъмурияти ва касаба уюшмаси комитети томонидан уларга берилган ҳуқуқлар доирасида ҳал қилинган меҳнат қонунларини қўллаш масалаларига доир аризаларига биноан.

Район (шаҳар) халқ судларида бевосита: бошқа корхонадан, муассасадан, ташкилотдан чақириб олиш тартибида ишга таклиф этилган шахсларнинг;

олий ёки ўрта махсус ўқув юртини битирган ёш мутахассисларнинг, шунингдек ҳунар-техника билим юртини тамомлаган ва белгиланган тартибда мазкур корхонага, муассасага, ташкилотга ишга юборилган шахсларнинг;

қонунга мувофиқ корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти меҳнат шартномаси тузишга мажбур бўлган бошқа шахсларнинг ишга қабул қилишдан бош тортиш тўғрисидаги низолари ҳам кўриб чиқилади»;

11) 90-модданинг тўртинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«Суд ёки юқори идоранинг ишга тиклашни рад этиш тўғрисидаги қарори кучга кирган пайтдан бошлаб, икки йилдан кейин берилган шикоятлар кўриб чиқилмайди»;

12) 91-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«Агар корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти ишчи ёки хизматчи билан меҳнат шартномасини тегишли касаба уюшмаси комитетига мурожаат қилмай (ушбу асосларнинг 18-моддаси) бекор қилган бўлса, суд ишни кўриб чиқишни тўхтатиб, касаба уюшмаси комитетининг розилиги ёки фикрини сўрайди, касаба уюшмаси комитетининг розилиги ёки фикри олингандан кейин низонинг моҳиятини кўриб чиқади. Касаба уюшмаси комитети ходими ишдан бўшатишга розилик беришдан бош тортган тақдирда (ушбу асослар 18-моддасининг биринчи қисми) суд уни ишга тиклаш тўғрисида қарор қабул қилади»;

13) 92-моддадаги «лекин уч ойдан ошмаслиги керак» деган сўзлар «лекин бир йилдан ошмаслиги керак» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

14) 94-модда қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«94—модда. **Айрим тоифадаги ходимларнинг ишдан бўшатилиш, бошқа ишга ўтказилиш ва интизомий жазо берилиши масалаларига доир низоларини кўриб чиқиш**

ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва мухтор республикалар давлат ҳокимияти ва бошқаруви олий идоралари сайлаб қўядиган, тасдиқлайдиган ёки тайинлайдиган раҳбар ходимларнинг, судьяларнинг, прокурорлар, улар нинг ўринбосарлари ва ёрдамчиларининг, шунингдек прокуратура терговчиларининг ишдан бўшатиш, ишдан бўшатиш вақтини ва сабаби баёнини ўзгартириш, бошқа ишга ўтказиш, прогул қилишга мажбур бўлган ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарган вақти учун ҳақ тўлаш ва интизомий жазо чораларини қўллаш масалаларига доир низолари юқори идоралар томонидан кўриб чиқилади.

Ходим юқори идора қарори билан олдинги ишига тикланган тақдирда ишдан бўшатилган кундан бошлаб прогул қилишга мажбур бўлган вақти учун ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажаргани учун ҳақ тўланади, лекин бу вақт бир йилдан ошмаслиги керак. Бунда тегишли равишда ушбу асосларнинг 92- ва 93-моддалари қўлланилади»;

15) 99(4)-модданинг иккинчи қисмидан «раҳбарларнинг, мастерларнинг ишдан бўшатилганлик ҳақидаги шикоятлари, бригадирларнинг эса бригадага раҳбарлик қилишга доир шикоятлари юқори хўжалик ва касаба уюшмаси идоралари томонидан биргаликда кўриб чиқилади» сўзлари чиқариб ташлансин;

16) 106-модданинг тўртинчи банди қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«4) Ишчилар ва хизматчилар айрим тоифаларининг муайян шароитларда меҳнат шартномасини бекор қилинишига доир қўшимча асослар;

17) 107-модданинг биринчи қисмидаги «меҳнат низолари бўйсуниш тартибида кўриб чиқиладиган ходимлар тоифалари (94-модданинг биринчи қисми)» сўзлари «меҳнат низолари юқори идоралар томонидан кўриб чиқиладиган ходимларнинг тоифалари (94-модданинг биринчи қисми)» сўзлари билан алмаштирилсин.

2. Корхона, муассаса, ташкилот касаба уюшмаси комитетининг СССР Олий Кенгаши раёсатининг 1971 йил 27 сентябрдаги фармони билан тасдиқланган ҳуқуқлари тўғрисидаги низомнинг 18- ва 19-моддалари (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1971 йил, 39-сон, 382-модда, 1982 йил, 19-сон, 318-модда; 1988 йил, 6-сон, 95-модда) қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«18. Корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти меҳнат шартномасини бекор қилгунга қадар у ходимни ишдан бўшатишга розилигини ёки фикрини олиш учун тегишли касаба уюшмаси комитетига ёзма равишда мурожаат қилишга мажбурдир, ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонун ҳужжатларида кўзда тутилган ҳоллар бундан мустаснодир.

«19. Корхона, муассаса, ташкилот касаба уюшмаси комитети ишчилар, хизматчилар ёки маъмурият меҳнат низолари комиссиясининг қарорига қўшилмаган тақдирда қонунда уларни кўриб чиқишнинг ўзга тартиби кўзда тутилмаган бўлса, уларнинг аризасига биноан меҳнат низоларини кўриб чиқади. Касаба уюшмаси комитети низо моҳияти юзасидан қарор қабул қилади».

3. Қуйидагилар ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин:

СССР Марказий ижроия комитети ва Халқ комиссарлари кенгашининг «ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар интизомий қонунлари асослари тўғрисида»ги 1929 йил 13 октябрь қарори (СССР қонунлари тўплами, 1929 йил, 71-сон, 670-модда);

СССР Марказий ижроия комитетининг «ССР Иттифоқи Марказий ижроия комитети сессияларининг ўртасидаги даврда қабул қилинган ва ССР Иттифоқи конституциясининг 18-моддасига асосан бешинчи чақириқ ССР Иттифоқи Марказий ижроия комитетининг иккинчи сессиясида тасдиқланиши лозим бўлган қарорларни тасдиқлаш ҳақида»ги 1929 йил 8 декабрь қарорининг 86-банди (СССР қонунлари тўплами, 1929 йил, 75-сон, 723-модда);

СССР Марказий ижроия комитети ва Халқ комиссарлари кенгашининг «Хизмат бинолари ва иморатларни умумий ва ёнғиндан сақлаш қоидаларини ҳамда хизмат ҳужжатларини сақлаш қоидаларини бузганлик учун муассасалар ҳамда хўжалик идоралари бошқарув аппарати ходимларининг жавобгарлиги тўғрисида»ги 1932 йил 7 июль қарори (СССР қонунлари тўплами, 1932 йил, 53-сон, 319-модда);

СССР Олий Кенгаши раёсатининг 1956 йил 3 сентябрда қабул қилган «СССР Марказий ижроия комитети ва халқ комиссарлари кенгашининг хизмат бинолари ва иморатларни умумий ва ёнғиндан сақлаш қоидаларини ҳамда хизмат ҳужжатларини сақлаш қоидаларини бузганлик учун муассасалар ҳамда хўжалик идоралари бошқарув аппарати ходимларининг масъулияти тўғрисида»ги 1932 йил 7 июль қарорини ўзгартириш тўғрисидаги фармони» (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1956 йил, 18-сон, 391-модда);

СССР Олий Кенгаши раёсатининг 1961 йил 19 январда қабул қилган «Иттифоқдош республикалар суд тузилиши, гражданлик, жиноий ва судлов кодексларини қабул қилишни иттифоқдош республикалар ихтиёрига ўтказиш тўғрисида» 1957 йил 11 февралдаги СССР қонуни, жиноят қонунини, суд тузилиши тўғрисидаги қонун асослари, жиноий суд юритиш асосларини, ҳарбий трибуналлар тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақидаги 1958 йил 25 декабрда қабул қилинган СССР қонунлари, давлат жиноятлари ва ҳарбий жиноятлар учун жиноий жавобгарлик тўғрисидаги 1958 йил 25 декабрда қабул қилинган СССР қонунлари муносабати билан қонун ҳужжатларини ўзгартириш ва уларнинг кучини йўқотган деб ҳисоблаш тўғрисидаги «фармонининг иккинчи моддаси (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1961 йил, 4-сон, 35-модда).

СССР Олий Кенгаши раёсатининг «Касаба уюшмаси фабрика, завод, маҳаллий комитети ҳуқуқлари тўғрисидаги низомнинг 10-моддасини қўллаш тартиби ҳақида» 1965 йил 30 сентябрдаги қарори (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1965 йил, 40-сон, 587-модда);

СССР Олий Кенгаши раёсатининг «Умумий таълим мактабларининг аттестация натижасида эгаллаб турган лавозимига муносиб эмас, деб ҳисобланган ўқитувчиларини ишдан бўшатиш ёки ишдан бўшатиш сабабларини баёнини ўзгартиришга доир меҳнат низоларини кўриб чиқиш тартиби тўғрисида»ги 1974 йил 7 май фармони (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1974 йил, 20-сон, 307-модда);

СССР Олий Кенгаши раёсатининг «Меҳнат низоларини кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 1974 йил, 20 май фармони (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1974 йил, 22-сон, 325-модда);

СССР Олий Кенгаши раёсатининг «Гражданларнинг ҳуқуқий муносабатлари, никоҳ ва оила, меҳнат ва ижтимоий таъминот масалаларига доир СССРнинг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар киритиш тўғрисида»ги 1983 йил 26 январь фармонининг 12- ва 13-моддалари (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1983 йил, 5-сон, 74-модда);

СССР Олий Кенгаши раёсатининг «СССРнинг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги 1983 йил 12 август фармонининг 3-моддаси (СССР Олий Кенгаши ахборотномаси, 1983 йил, 33-сон, 507-модда);

«СССР Олий Кенгаши раёсатининг меҳнат низоларини кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш ҳақида» 1974 йил 26 июлда қабул қилинган СССР қонуни (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси 1974 йил, 31-сон, 469-модда).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.
Москва, Кремль.
1991 йил 12 май.

Қайтаётган қадрият

ШУ ТУПРОҚНИ МЕҲРОБ ДЕГАНЛАР

Ҳали поезд шохбекатга танда қўймади. Ўн-ўн беш йиллик умргузаронлигимнинг содиқ гувоҳи — «Китоб — Тошкент» орасида қатновчи қатораларни кутиб, дилгир кезинаман. Одатда, шохбекат (вокзал) ва қўналға (аэропорт) ларни шаҳар дарвозалари дейишади, улар кутиб олади, кузатиб қолади. Қарши дарвозаси гўзал ва нафис масканга айланибди — таъмир қилинган вокзал биносини ҳеч иккиланмай энг замонавий меъморчилик асарларидан бири дейиш мумкин. Агар уни эскиси билан қиёсласа, тўкилиб қолаётган қўқон арава ўрнида яп-янги «Мерседес» пайдо бўлгандек. Сирти ғиштлар билан безанган иморат мағрурлик туғини самога ўқталиб турганга ўхшайди, заллар энг замонавий қурилиш ашёлари билан музайян қилинган, оппоқ мармар ётқизилиб ороланган. Шу хилдаги нафосат тажассумиданми, одамлар ҳам сипороқ, хушмумалароқ туюладилар. Баҳорнинг ҳарир еллари кошинлар узра сирпанади, жўнаб кетувчиларнинг бошларини силайди. Қарши чарос кўзлари билан меҳмонларни кузатиб қўймоқда.

Икки қаватда жойлашган барча хоналарни иштиёқ билан айланиб чиқдим, зина тутқичларини қўлим билан қайта-қайта ушлаб кўрдим, ички бир шодумонлик билан баланд темир йўл кўпригига чиқиб, тун қўйнига сингиб бораётган шаҳарни кузатдим. Қайтиб хилват йўлакчадан ўтар эканман, бетимсол мўъжизага қайта дуч келгандек беихтиёр тўхтаб қолдим. Қаршимда болаликдан таниш, мурғак зеҳнимга илоҳий бир тарзда муҳрланиб қолган манзара намоён эди: оппоқ саллали серсоқол отахон жойнамозга мук тушганча ибодат қиларди...

Зинапоялар орқали юқорига кўтарилаётиб, холи жойда бир онахоннинг ҳам намоз ўқиб турганига кўзим тушди. Кенг залнинг бурчагида яна... Ибодат қилаётганлар ҳеч кимга халақит беришмаётган, аксинча, уларга назар солган ҳар бир муслим қалбида ёруғлик пайдо бўлаётган, ҳамият уйғонаётган эди. Оппоқ чойшаб устида тиз чўкиб Яратган билан тиллашаётган хокисор одамларни кўриб дилим равшанлашди, кўнглим ўсди. Уларнинг ҳаммамиз учун адо этаётган холис хизматларига ичдан тасаннолар айтдим. Пичирлаб ўқилаётган дуоларда аввало Аллоҳнинг ягоналигига тасдиқ, унинг барча ишга қодир эканлигига ишонч, сўнгра эса одамларга инсоф, диёнат, имон истаги ва барча хайрли ишларда Эгамнинг кўмагига умид ифодаланган. Саждага бош қўйилиб, манглай жойнамозга теккизилар экан, бу ҳол яна муқаддас тупроқни ўпиш, унинг гардини кўзга тутиё қилишга ҳам ўхшаб кетади. Одатда, оналар гўдакларини чўмилтириб бўлишгач, покланган вужудга тоза чойшаб ёпиб, эзгу тилаклар ила ўпадилар. Намозга турган зоти олий ҳам она заминни пок сақлаётганига Аллоҳ олдида имон келтириб, чойшаб ташлаб ўпади гўё. Бу илоҳий удумни ўзимча шундай талқин қилдим. Биз, ботқоқдан судралиб чиқаётганлар, тунов кунги издиҳомларни унута олмаймиз. Жойнамозлар қатағон қилинганидан ташқари муқаддас заминимиз топталди, наҳалли пошналар остида эзилди. Ўз ва ўзга нобакорлар ўшқириб ер тепиндилар. Ҳатто қусуқлари билан зилолий покликка наҳс юқтирдилар. Булар ҳам етмагандек, тонналаб заҳарзаққум аралаштириб, тупроғимизни гиёванд этдилар. Заминни ўпиб, ибодат қилувчи ва имон келтирувчи авлодларимиз руҳи қайтгани рост бўлсин!

...Мутаассир бўлиб, узоқ ўтириб қолдим ва ўзимга келгач, шохбекат маъмуриятини қидирдим. Дам олиш куни бўлгани учун йўқ эканлар. Топсам, улардан шу муҳташам иморатнинг бир чеккасидан Аллоҳни таниган хокисор одамларга бир хона ажратиб беришларини илтимос қилмоқчи эдим. Балки «депутатлар зали»нинг ихтиёрини уларга топшириш керакдир. Гапнинг индоллоси эса шохбекату қўналғаларда, бозорларда ва бошқа жамоат жойларида таҳоратхоналар, намозгоҳлар бўлиши лозим. Буни неча ўн йиллардан бери инграб ётган, энди уйғонган идрокимиз тавсия қилмоқда, художўй одамларнинг тобора ошиб бораётган нуфузи талаб этмоқда. Зора, шунда аҳвол ўнгланса, бадбинлик ўрнини эзгулик, ёмонлик ўрнини яхшилик, ўғрилик ўрнини тўғрилик эгалласа. Она ерни меҳроб билиб, унга бош қўйганлар, Аллоҳ билан мулоқотда бўлаётганлар ҳарқанча эъзозга арзийдилар.

Ҳавас КАРИМОВ.

Йўлсизлик — Россия қишлоқларининг чўнг дарди, қишлоқ хўжалигини орқага тортувчи энг катта муаммодир. Масалан, Новгород вилояти Поддорский районидаги истаган бир совхоз марказидан узоқ қишлоққа (чапдаги суратда) лой ва балчиқ кечиб пиёда ёки тракторда бориш мумкин. Шу боис қишлоқларда ишчи кучи етишмаяпти. Йўл қурилиши учун эса маблағ йўқ.

Украина ССР Николаев шаҳри портига Ҳиндистондан юқори навли гуруч олиб келган «Игнатий Сергеев» теплоходидан юкларни тушириб олувчилар бор-йўғи ярим имкониятда ишламоқдалар. Чунки омборлар гуручдан тўлиб кетган, уларни юклаб жўнатиш учун эса вагонлар етишмайди.

СУРАТЛАРДА: 1. Сафарга отланган қариялар. 2. Москвадан юклар келди.

А. ОВЧИННИКОВ ва А. КРЕМКО суратга олган.

УТКИР МАСАЛА

НОН НАРХИНИ БЕЛГИЛАБ ҚЎЙИШ МУМКИНМИ?

Самарқанд новвойлари ноннинг нархини нега кундан кунга ошириб юборишаяпти? Ҳамма жойда нонга янги — юқори нарх белгиланган бир пайтда Ўзбекистонда бу масала асл ҳолича қолдирилди-ку. Нега шунга қарамай, илгариги 50 тийинлик бир дона нон бир ярим сўмга, бир сўмлиги уч сўмга чиқиб кетди? Ўзингни тутолмай бақириб юборасан киши — нега, нега, ахир!?

Самарқандда ҳам, Каттақўрғонда ҳам, умуман вилоятда мана шу савол билан қайси новвойга мурожаат қилманг, битта жавоб оласиз — ахир бизга ҳам ун ўз нархида тушаётгани йўқ. Халтасига 24 — 25 сўмдан тўлаяпмиз. Бошқаларни билмадиму, лекин бу жавоб биз — ун ишлаб чиқарувчиларга жуда малол келаяпти. Ана шу малол зарбида муаммо илдизини топишга қизиқдим. Каттақўрғонлик новвойлар мисолида ҳақиқатта яқин ҳисоб-китоблар ҳам чиқардим. Халтаси 50 килограмм бўлган ун аслида новвойларга 12 сўм 50 тийинга тушади. Улар бундан нон тайёрлаб, роппа-роса 70 сўм топишади. Барча сарф-харажатлар чегирилса соф фойда 50 сўм қолади. Илгариги нарх-навода бу кўрсаткич 30 сўмга борарди.

Гап нимада экан, демоққа шошилаяпсиз. Инсоф доирасидан чиқишнинг бир чеккаси ҳамма нарсанинг нархи бозор сиёсати пишангида кўтарилганига бориб тақалаётгани сир эмас. Зеро, новвойлар, биз ҳам бирор нарсани илгариги нархда олаётганимиз йўқ, дея оёқ тирашмоқда.

Лекин масаланинг иккинчи, хавфли томони ҳам борки, нон нархини осмонга сакратаётган нарса, менимча, айнан шу. Яъни, айтишларича, ун жонивор новвойгача уч қўлдан ўтиб, сохта «шапка»ли нарх ёрлиқлари олаётган экан. Корхонадан савдо ташкилоти омборига, ундан тегишли қуйи бўғинга, сўнг дўконга. Хуллас, шу оралиқда «шапка» қурғур ўн сўмлик тош босади. Новвойгача нақд 22 — 24 сўмга етади. Ўзаро норозилик баҳсларида эса таъмагирлик ўзганинг гарданига илинади. Эмишки, ун комбинатидагиларга бир нима чўзмаса, улар ён беришмайди. Эҳтимол, бизда ҳам бир-икки нағмакор бордир. Лекин шуниси аёнки, савдо ходимлари ўз омборларидан дўконларга, ундан харидорларга нимаики чиқаришмасин, мана шу қоидани четлаб ўтишолмайди. Биз бундай қўлма-қўл «ўйин»га барҳам бериш бўйича Каттақўрғон шаҳар совети ижроия комитетига аниқ таклиф билан чиқдик: барча новвойларни комбинатимиз тасарруфига ўтказиб беришни сўрадик. Таклифимиз қабул қилинди. Энди 40 нафардан зиёд новвой унни бевосита биздан ўз нархида олаяпти. Лекин ўртада шартнома бор. Унни ўн халталаб бермаймиз. Ҳар бир нонпазнинг иш имкониятига қараб таъминот меъёрини аниқлаб оламиз. Муҳими, ноннинг нархини белгилаб, сотувини назорат қиламиз. Шу тариқа Каттақўрғон шаҳрида нон нархини бирмунча тушириш имкону тадбирларига эга бўлдик.

Ҳозир ҳаммани ташвишлантираётган муаммолардан бири, ун ишлаб чиқариш мароми сақланиб қоладими-йўқми деган масаладир. Корхонамиз мисолида бунга ижобий жавоб бера олишимдан мамнунман. «Халқ сўзи»нинг шу йилги сонларидан бирида Самарқанд дон маҳсулотлари комбинатининг директори Соли Ражабовнинг «Ўзбекистон» буғдой уни» сарлавҳали мақоласи босилганди. Уида ун тайёрлашнинг янги, самарали технологияси ўзлаштирилгани ҳақида батафсил айтилган. Бизда ҳам ҳозир шу жараён тўла амал қилмоқда. Самара эса катта. Масалан, ўтган йилнинг октябрь ойида 2.312 тонна ун тайёрлаган бўлсак, ҳозирги ойлик кўрсаткич 3.500 тоннага яқинлашиб бораяпти. Дондан уннинг чиқиши эса 75,5 фоиздан 82 фоизга кўтарилди.

Оч қорнинга саримсоқ ёқмаслиги аниқ. Демоқчиманки, кишиларни «Меҳнатга шон-шарафлар» каби овозаси баланд, ёзуви чиройли шиорлар билан ишлатиб бўлмайди. Чунки уларнинг мағзи пуч алдовлар эканлиги аён бўлди-қолди. Энди ишчини корхонага етаклайдиган умид меҳнатга яраша дуруст ҳақ. Бундан бошқаси бекор. Юқоридаги самарадорликдан фойдаланиб, маошларни кўпайтириш имкониятини ишга солдик. Айни пайтда ҳар бир ишчининг ойлиги 370 — 400 сўмга етди. Бу илгаригидан 140 — 170 сўмга ошди, демакдир.

Апрель ойида бозор иқтисодиётига кириш бошланди. Нарх-наво сиёсати юки корхонамиз жамоасини ҳам шоshiриб қўйгани сир эмас. Хўш, биз бу юкни енгиллаштириш учун нима қилдик? Эҳтимол, кўплар учун арзимасдир, лекин ишчиларга бепул тушлик беришга ўтганимиз жамоамиз аҳлининг тушкунликка берилишига йўл қўймади. Бу имконни ойлик 1 миллион 775 минг сўмлик соф фойда ҳисобидан топдик. Чунончи, ҳар ойда 12 минг сўм маблағ ана шу мақсадга ишлатилмоқда.

Бу билан ҳаммаси ўрнига тушди, маромини топдик, деб тўхтаб қолиш мумкин эмас. Чунки замонанинг равиши ҳар қадамни тадбиркорлик билан ташлашга мажбур этмоқда. Шу боис юкимизни ерда қолдирмаслик учун қаторда норларни — таянч имкониятларни кўпайтириш ташвишидамиз. Бинобарин, 90 қорамолли шахсий чорва хўжалигимиз бор. Йилига ишчиларга 20 килограммдан гўшт сотаяпмиз. Бу кам. Уни ҳеч бўлмаганда беш баровар ошириш керак. Қандай қилиб? Ун етказиб бераётганимиз — Иштихон, Каттақўрғон, Қўшработ районлари ҳисобидан 200 гектар суғориладиган ер сўрамоқчимиз. Унинг 50 гектарида чорва учун озуқа етиштирамиз.

Бозор иқтисодиёти шароити бундан буён тайёрланаётган маҳсулотнинг бозоргир бўлишини талаб этади. Ноннинг сифати ва хуштаъмлилигини, қувватини ошириш зарурати кўпдан буён кўндаланг турибди. Жамоамиз аҳли новвойларга, нон комбинатимизга бу масалада амалий ёрдам кўрсатиш ниятида. Аниқроғи, нонпазларга ун билан бирга майиз, кунжут ва бошқа маҳсулотлар ҳам етказиб беришга қарор қилдик. 150 гектар ердан ана шу мақсадда фойдаланмоқчимиз.

Буларнинг ҳаммаси ҳали ният экан-ку, дерсиз. Лекин нек ният ижроси йўлида дадил қадам ташлашга ҳозироқ тайёрмиз. Эндиги умидимиз юқорида айтилган районлар раҳбарларининг мададкорлигидан. Ўйлаймизки, улар бизни тўғри тушунишади ва ҳамкорликка қўшилишади. Бу ҳаракат шу кеча-кундузда юз берса, нур устига аъло нур бўлур эди. Зеро, экишдан биз ҳам кечикмасдик.

Ҳа, энди замон бошқача. Аравани ҳар ёққа судрашдан наф йўқ. Мақсадки халқимиз турмушини яхшилаш экан, бунда қўлни қўлга бериб, бир-биримизни суяб ишламасак бўлмайди.

Убайдулла ЗУБАЙДУЛЛАЕВ,
Каттақўрғон шаҳар дон маҳсулотлари бирлашмасининг бош директори.

Тарих билан суҳбат

ҚАЛБИМ ЎРТАНАДИ

Мен яқинда Жиззах шаҳрида бўлдим. «Москва» колхозида истиқомат қилувчи 86 ёшли нуроний отахон Абдураим бобо билан суҳбатлашдим. Айтишича, тарихда Жиззах шаҳрининг асл маъноси «Туз ҳақ» бўлган экан.

XII асрда Бухоро хони Қовунчига (ҳозирги Янгийўл шаҳри) ўтаётган пайтда Жиззах чўлида тўхтаган экан. Бу чўлнинг текислигини кўрган хон: «Ҳали бу ерларда шундай катта бир қўрғон тушадики, уни бизга ўхшаган хону беклар ололмайдилар, — деган экан. Шунда хоннинг бир лашкарбошиси айтибди: «Мени шу ерда қолдиринг. Сиз айтган қўрғонни лашкарларим билан мен қураман». Хон уни ўз лашкарлари билан қолдириб кетган экан. Лашкарбоши ўша ерда катта бир қўрғон қурибди. Унинг учта дарвозаси бўлиб, унга «Ўрда» деб ном берибди. Орадан анча вақт ўтгач, хон қайтиб келаётиб қарасаки, қўрғон битган экан. Кирмоқчи бўлибди, уни киритмабдилар. Кейин жанг бошланибди. Хон қўрғонни ололмасдан ўтиб кетибди. Лашкарбоши қўрғоннинг ҳар учала дарвозасини очиб, хонни қайтариб келибди. Шунда хон ҳайрон бўлиб: «Нега ҳозиргина мени жанг қилиб киритмадинг, энди нега яна мени чақирдинг», — деб сўрабди.

Шунда лашкарбоши: «Эсингиздами, сиз бу ерда шундай бир қўрғон тушадики, бизга ўхшаган хону беклар ололмайдилар, дегандингиз. Мана, ололмадингиз. Бу қўрғон Сизники. Марҳамат, киринг, мен сизнинг лашкарбошингизман, сўзимни бажардим» деган экан. Шунда хон унинг мардлигига қойил қолиб: «Сен ҳақиқий аскар экансан. Менга содиқ қолиб, еган тузингни оқладинг, энди бу жой «Туз ҳақ» бўлсин, деб лашкарбошини «Туз ҳақ» қўрғонига ҳоким қилиб тайинлаган экан.

Аслида Жиззахнинг ерли аҳолиси бўлмаган: бир қисми Бухородан, бир қисми Тошкентдан, бир қисми Оққўрғондан, яна бир қисми Хўжанддан келган экан. Бухородан келганлар ҳозирги «Москва» колхозида жойлашган экан. Илгари бу ерни жиззахлик маҳалласи деб юритганлар. Жиззахлик маҳалласи учта майда уруғларга бўлинган. Булар Абдухалил совунгар уруғи, Соиб совунгар уруғи ва Ғойиб ота уруғи.

Абдухалил совунгар ва Соиб совунгар уруғлари совун пишириб сотар эканлар, Ғойиб ота уруғи эса кўнчилик билан машғул, яъни тери пиширар, омочга тиш ясар ҳамда деҳқончилик билан шуғулланаркан. Совунгарлар уруғи икки отага бўлинар экан: биринчиси Абдухалил совунгар, иккинчиси Соиб совунгар.

Биринчи уруғ — Абдухалил совунгарнинг 7 ўғли, шулардан биринчиси Мамасоҳат, иккинчиси Рашидлар бўлган. Илгари бу иккала уруғ унчалик келишишмас экан. Уларнинг оқсоқоли Абдураим бобонинг отаси Бобожон уста Розиқ ўғли бўлган. Бобожон бобо Жиззахлик маҳалласида элликбоши экан. Абдухалил совунгар вафот этгандан кейин оилада катта ўғил Мамасоҳат укаларига бош бўлган.

Абдухалил совунгар ва Соиб совунгар уруғлари орасида майда келишмовчиликлар рўй бериб турган. Бобожон оқсоқол шу икки уруғни ўзаро бирлаштириш мақсадида Мамасоҳатнинг олдига бориб, уканг Рашидни Соиб совунгарнинг набираси, Носир оқсоқолнинг катта қизи Қўйсинойга уйлантирасан, деб маслаҳат берган экан. Кейин 1914 йилда Бобожон оқсоқол ўзи бош бўлиб, Рашидни Қўйсинойга уйлантиришган. Шу тариқа бу икки уруғ орасидан зиддият кўтарилиб, аҳил яшай бошлаганлар. Рашид ва Қўйсинойлар 6 фарзанд кўришган. Шулардан катта ўғил Камол 1915 йилда, иккинчиси — Шароф 1917 йилда, Саҳоб 1920 йилда, Исом 1923 йилда, Асил 1926 йилда, энг кичиги Носир 1930 йилда туғилган.

Бу олти ака-уканинг иккинчиси Шароф Рашидов ҳақида икки оғиз сўз.

1923—24 йилларда Шароф аканинг бобоси Мамасоҳат оқсоқол ўз уйида мактаб очган. 1924 йилда Шароф ўша мактабнинг 1-синфига борган ва икки йил ўқиган. 3-синфдан бошлаб Наримонов номли етти йиллик мактабда таҳсил олган, уни битириб, Жиззах педтехникумига кирган. Ўқиш даврида «Коммунизм сари» газетасида корректорлик қилган. 1936 йилда техникумни битириб, бир йил ўзи ўқиган Наримонов номли мактабда ўқитувчилик қилган. 1937 йилда Самарқандга бориб, ЎзГУнинг тил ва адабиёт факультетига ўқишга кирган. 1941 йил сентябрь ойининг 20-кунида бешинчи курс талабалиги пайтида урушга кетган. 1942 йили ярадор бўлиб қайтиб келгач, уни Ленин номли ўрта мактабга директор қилиб тайинлашди. 1943 йилда райком томонидан Фарҳод ГЭСига агитатор қилиб юборилган. Шу йилнинг охирида Шароф ака Самарқанд область «Ленин йўли» газетасига редактор этиб тайинланган. 1944 йили эса Самарқанд обкомига кадрлар бўйича котибликка сайланган 1947 йилдан «Қизил Ўзбекистон» газетасида редактор, 1949 йили Ёзувчилар уюшмаси раиси, 1950 йилда Ўзбекистон ССР Олий Совети раиси, 1959 йилда эса Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби...

1983 йили октябрь ойининг охирида ўзбек халқи оғир жудоликка учради: ажойиб фарзандидан ажралди.

Ўзингдан чиққан балога қайга борарсан давога! Яна қатағон бошланди. Шўрлик халқ жим. Масковдан азроиллар, жаллодлар, яъни гдлянчилар кириб келдилар.

«Ўзбек иши» тамғаси билан яна қириш бошланди. 20 мингдан зиёд ўзбек ҳар хил бўҳтонлар билан қамалди, ҳибсда чидаб бўлмас даражада хўрландилар. Кўп ака-укаларимиз бу қийинчилик ва туҳматларга бардош беролмай, ҳаётдан кўз юмдилар.

Бундай ваҳшийликни келажак авлод кечирармикан? Бундай қотилликлар, қатағон қилишлар, хўрлашу ўлдиришлар қамоқда вафот этганлар хунуни ким тўлайди?

Ал қасосу — минал ҳақ!

Мен «Известия» рўзномасида чоп қилинган «Хўжайинни кўмсаш ёки Рашидовни оқлаш кимга керак?» деган мақолани ўқиб, ларзага келдим. Оддий бир ўзбек фуқароси сифатида виждоним қийналди. «Бирлик» халқ ҳаракатининг ҳамраислари бу мақолани нима мақсадда ёзишган — билмайман-у, лекин мен уларга ёқса-ёқмаса ўз фикрларимни айтмоқчиман. Азиз биродарлар, одатда марҳумларга тош отилмайди. Бу беш кунлик фоний дунёда билиб-билмай қилаётган ишларимиз оқибатини дўппини олиб қўйиб бир ўйлаб кўрсак бўлармиди. Хоҳлаймизми, йўқми — вақти соати келиб биз ҳам ўша боқий дунёга борамиз. Масков матбуотида шаънимизга айтилаётган ҳар хил бўҳтонлар камми? Кечирасизлар-у, бу ёруғ дунёда энг одил ҳукмдор — халқ. У кимнинг қандайлигини жуда яхши билади. Фурсат келар, эл рўшноликка чиқар, ҳар хил мустамлакачи «изм», «изм»лардан қутулар. Жўжани ўшанда санаймиз, биродарлар!

Энди жиззахлик 86 яшар Абдураим бобо ҳақида икки оғиз сўз. У ёшлигида Низомий номидаги педагогика институтининг тарих факультетини тамомлаган, 40 йилдан зиёд мактабда ёшларга таълим-тарбия берган. Шундан 33 йил директорлик қилган. 25 йилдан буён шахсий пенсионер. Пиру бадавлат отахоннинг 8 фарзанди, 40 набираси, 6 евараси бор. Ҳозир катта ўғли Фарҳоднинг уйида яшайдилар, фарзандлари ва келинларидан ғоят мамнун.

Ҳурматли отахон, ҳамиша соғ-саломат, бардам, бақувват бўлинг. Худо хоҳласа, Сизнинг асрга тенг тўйингизда иштирок этиш менга ҳам насиб қилса, ажаб эмас.

Темур МАЛИК
Ҳамро ўғли ҚОДИРОВ.

ТАСС: саволлар ва жавоблар

СССРдаги мусулмонлар

Эшитишимча, Ислом динида суннийлик билан шиалик деб номланган икки асосий йўналиш бор экан. Бу ҳар икки йўналишнинг қанча вакили СССР ҳудудида ва айни қаерда яшашини билиш қизиқарли бўлур эди.

Н. Маслюкова (Калуге).

Ислом — жаҳондаги энг кенг тарқалган динлардан бири. Суннийлик ва шиалик унинг асосий йўналишларидир. СССР ҳудудида ҳар икки оқимнинг вакиллари яшайди. Уларнинг аксарият кўпчилиги суннийлардир.

СССР мусулмонлари диния бошқармасидан ТАСС мухбирига хабар қилишларича, СССРда яшаётган мусулмонларнинг қанчалигини аниқ айтишнинг иложи йўқ, чунки ҳеч ким ва ҳеч қачон уларни рўйхатга олиш билан шуғулланмаган, қолаверса бундай ишни амалга ошириш мумкинлиги эҳтимолдан узоқ. Барча диндорлар одатда қаерда яшашига қараб белгиланади, яъни мазкур дин энг кўп тарқалган вилоятлар ва минтақалар жами аҳолиси шу динга мансуб ҳисобланади.

Шундан келиб чиқиб айтиш мумкинки, Совет Иттифоқида 75 миллионга яқин мусулмон яшайди. Кавказорти, Ўрта Осиё, Доғистон, Чечен-Ингушия, Қозоғистон, Кабарда-Балкария, Шимолий Осетия, Қорачай-Черкесия, Ставрополь, шунингдек СССР Европа қисмининг ва Сибирнинг айрим районлари мусулмонлар яшайдиган ҳудудлардир. Улар орасида шиалик йўналиши фақат Озарбайжонда ва Тожикистоннинг айрим районларида тарқалган.

Тошкент. Ўзбекистон ССР амалий санъат музейи яқиндагина таъмирдан чиқди. Энди музей заллари яна одамлар билан гавжум бўлади.

СУРАТДА: музейга келган томошабинларнинг бир гуруҳи.

ЁРЛАҚАБОВ НОМИ БЕРИЛСА...

Ҳарбий хизматдан қайтаётганимда. Шимолдаги жуда кўп шаҳарларни, жумладан Москвани ҳам томоша қилдим. Ҳар қадамда Оврупо руҳи сезилиб турарди. Бирор жойда Навоий, Улуғбек, ёки Собир Раҳимов номи билан аталувчи район ёки хўжалик у ёқда турсин, ҳаттоки кўчага ҳам кўзим тушмади ва бу ҳол менга табиийдек туюлди.

Бизда-чи? Бунинг бутунлай акси. Биргина Самарқанд вилоятининг Хатирчи районидан мисоллар келтирайлик: ўн учта хўжаликнинг 8 таси мазкур ҳудудларга алоқасиз номлар билан аталган. Москва, Киров «Партия XXII съезди», Куйбишев, Карл Маркс, Ленин, Чкалов, Коммунизм. Ўйлаб кўрилса, худди шу хўжаликларнинг ташкил топишида кимдир ташаббускор бўлган. Москвалик Аҳмад Ёрлақабов (қаранг, сизгаям ғалати эшитилаяпти, лекин ҳақиқатан ҳам москвалик) ана шундайлардан эди. Бир неча йилдан буён қишлоқ аҳли хўжаликка А. Ёрлақабов номи берилишини талаб қилляпти. Афсуски, раҳбарлардан садо чиқмайди. Аслида уларнинг ўзлари ташаббускор бўлишлари зарур эмасми?..

Бахтиёр НОРҚУЛОВ.

Ўз даромадлари ҳисобидан

Чакана нархларнинг кескин ошиши меҳнат жамоасига қаттиқ зарба бўлиб тушмаслиги керак — Самарқанддаги «Аёллар меҳнати» бадиий гиламдўзлик фабрикаси маъмурияти, меҳнат жамоаси кенгаши ва касаба уюшмаси комитетининг қўшма мажлисида ана шундай қарор қабул қилинди. Мажлисда бу ерда ишловчи хотин-қизларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан комплекс дастур тасдиқланди.

Хусусан унда корхона меҳнатчиларини ишга олиб келиш билан боғлиқ транспорт харажатлари ўрнини тўла қоплаш кўзда тутилган. Яна юз минг сўмдан кўпроқ пул тушликлар ҳақини қисман тўлашга сарфланади. Энди ишчи ошхоналарида тушликлар нархи 2 апрелгача бўлган даражадан ошмаяпти.

Ижтимоий дастурлар учун барча маблағ корхона фойдасидан олиб сарфланмоқда.

(ЎзТАГ).

БЕБАҲО МЕРОС

Маълумки, 1991 йил Навоий йилидир. Юртимизда буюк мутафаккир таваллудининг 550 йиллигига бағишлаб кўплаб анжуманлар ўтказилмоқда. Яқинда Тошкент халқ хўжалиги институтида ҳам ана шундай тадбирлардан бири уюштирилди.

Илмий конференцияни ТХХИ ректори, Ўзбекистон Фанлари академиясининг мухбир аъзоси С. С. Ғуломов муқаддима сўз билан очди. Академик М. М. Хаируллаев, институт фалсафа кафедраси мудири профессор Й. Ж. Жумабоев, доцентлар Ғ. О. Ғофуров ва Б. А. Алиев маърузалар қилишди. Алишер Навоийнинг ижоди, унда мадҳ этилган фазилатлар, шоир меросининг тарбиявий аҳамияти ҳақида муфассал фикр юритилди.

Конференция Тошкент давлат университети талабалари томонидан тайёрланган бадиий қисм билан якунланди.

Х. МИРҲОДИЕВ.

ЯРАҚЛАГАН ҲАММА НАРСА ОЛТИН БЎЛАВЕРМАЙДИ

Ўзини «кончи» деб ҳисоблаётган бир кимсанинг нутқи муносабати билан баъзи мулоҳазалар

Ҳозирги сиёсий эҳтиросларнинг қайнаб вақирлашида ўзининг бемаъни ғоялари, ҳокимиятга (ҳатто энг олий) даъволари билан чиқаётган шахслар кўриниб қолишмоқда. Уларга кам эътибор беришаяпти. Сиёсатдонликнинг лойқа сувидан бирон-бир ўткинчи одам ўзича балиқ тутмоқчи бўлаётган экан, бунинг кимга ҳам қизиғи бор?! Аммо бундайлар астойдил шайланишаяпти, қармоқни узоқроқ ва чуқурроқ ташлашмоқда, ўлжадан эса дарак йўқ. Ҳатто тортмаяпти. Шундан кейин омадсиз овчи ашқол-дашқолларини йиғиштиради-да, қаёққадир ғойиб бўлади, ҳеч ким уни эсламай қўяди. Бундай сайъ-ҳаракат аслини олганда безарар, негаки эмаклашга туғилган жонзот осмонда учолмайди-да. Буни тан олишнинг ўзи ҳам мардлик.

Бироқ безбет, шилқим «сиёсатдон»лар бошқачароқ иш тутишмоқда, ҳеч нарсадан тап тортмай фақат олға интилиш пайидан бўлишаётир. Баъзи соддадил кишилар уларга ишонишаяпти, сафсаталарини анграйиб эшитишмоқда. Ана шундай «арбоб»лардан бири — Тельман Гдлян.

Прокуратура органларидан ҳайдалган бу терговчи эндиликда депутатлик шаҳодатномасидан фойдаланиб шаҳару қишлоқларда санқиб юрибди, меҳнат аҳлини Россия Халқ партияси сафини тўлдиришга даъват этмоқда. Унинг сўзига ишонадиган бўлсак, мазкур партиянинг бош мақсади «мавжуд ҳокимиятни парчалаш»дан иборат. Ҳозирги ҳокимият Гдляннинг жиғига тегаётганини яхши биламиз. Шунинг учун ҳам у яна бир собиқ терговчи, яъни Иванов билан шахтёрларнинг сиёсий талабларига қўшилди. «Комсомольская правда» ёзишича, Гдлян Ульяновскдаги «Контактор» заводида нутқ сўзлаб, Ивановнинг «Биз олтин қазиганмиз, демак, шахтёрлармиз» деган ҳазилини тингловчиларга етказди.

Баъзан шундай бўлади: қанча кўп гапирма, кам нарса айтасан. Ҳазилкашнинг ибораси эса бир неча сўз қачон ва қанчалик ортиқча бўлишига яққол мисол. «Комсомолка»ни мана шу ҳолат маҳлиё қилганми, ҳарқалай ундаги Ульяновскдан босилган хабарга аччиқ киноялли «Тельман билан зерикмайсан» деган сарлавҳа қўйилибди. Халқда шундай ҳикмат бор: яроқлаган ҳамма нарса олтин бўлавермайди. Собиқ терговчиларнинг сўзларида ялтироқлигу беҳаёлик кўп, аммо чуқур фикр йўқ.

Бу «сиёсатдон»лар нима сабабдан бирданига ҳақиқий кончиларга — ақлли, мағрур, жасур кишиларга яқинлашиб, суйкалиб қолишганига ҳайратланмаса ҳам бўлади. Уларга муҳаббатлари зўрлигидан, шахсий мардликлари ошиб-тошиб ётганидан, ер остига тушиб ишлаш истагидан эмас, албатта. Бундан кўзланган аниқ мақсад бор. У ҳам бўлса, кончиларнинг қўллаб-қувватлашларига муҳтожлик, уларнинг обрўсига таяниб сиёсат майдонида узоқроқ туриш.

Хўш, Гдлян билан Иванов қаерда олтин қазишган? Ўзбекистонда. Бу ерда улар бир неча йил мобайнида қонунсизликнинг уриб синдирадиган болғасини қурол қилиб ишлатганлар. Олтин қазиш «ҳунари» ҳақида мен бошқа нашрларда кўп бор муфассал ҳикоя қилиб берганман. «Народное слово» муштарийлари учун эса мухтасар тарзда баён этмоқчиман.

Бойликлар қуйидагича қўлга киритилган. Гдлян бошлиқ терговчилар гуруҳи қимматбаҳо буюм ва пулларни тортиб олгач, қонун талаб қилганидек хатламас, балки шунчаки қисқагина қайднома ёзиб қўя қоларди. Кўчирма келтираман: «Учта «дипломат» қўлга киритилди. Биттасида — тилла тангалар, 50—100 сўмлик совет пуллари, заргарлик буюмлари... Иккинчисида — заргарлик буюмлари, тилла тангалар. Учинчи «дипломат» 1982 йилда чиқарилган заём облигациялари билан тўла».

Бор гап шу. Тангалар, заргарлик буюмлари, уларнинг қиймати кўрсатилмасди. Пуллар ҳам аниқ ҳисоблаб чиқилмасди. Тасодифмикан бу?!

Сўнгра, «Дипломат»ларга СССР прокуратурасининг 374 ёки 268 сонли муҳри босиларди. Бойликлар ҳам, муҳрлар ҳам Гдлян ихтиёрида сақланарди. Орадан бир неча кун ўтганидан кейингина бойликлар кўздан кечириларди, аммо бундай ҳолатларда қонун талаб қилганидек мутахассислар таклиф этилмасди. Масалан, қайдномада «Сариқ металдан ишланган тошли ва тошсиз 27 та узук тортиб олинди» деб кўрсатилган. Ўша тошлар қанақа? Шишами ёки ҳақиқий бриллиантларми? Бу саволларга қайдномадан жавоб топиб бўлмайди. Ваҳоланки, узук нархи бир неча юз ёки бир неча ўн минг бўлиши мумкин. Турли шахслардан тортиб олинган бойликлар уюм-уюм қилиб ташланар, сўнгра қопга жойланиб Москвага жўнатиларди. Кўрамизки, бриллиантларнинг нархини арзон тошлар билан алмаштириб қўйиш оппа-осон... Бойликларнинг бир қисми қўлма-қўл бўлиб кетмаганлигига ким кафолат бера олади? Гдлян гуруҳи мусодара қилган пулда жуда катта камомад борлиги аниқланган далил. Тергов томонидан аниқланган далил.

Янги пайдо бўлган «шахтёрлар» турли-туман қонунсизликларни, асло гуноҳи йўқ кишилар устидан ҳақоратларнинг жуда кўпини содир этишди. Улар ҳибсга олинганлар бўйнига айб қўйиш учун ҳеч нарсадан тап тортмасдилар, ўзбошимчаликни истаганларича авжига чиқарардилар. Шубҳа остида бўлганларнинг ота-оналари, опа-сингиллари, ака-укалари, хотинлари ва болалари, ҳатто неваралари, шунингдек узоқ-яқин қариндошлари, ёр дўстлари — ҳамма бир нари кайига «Ўзбеклар иши» дея ҳақоратомуз ном берилган сиёсий найрангга аёвсизларча тортилаверарди. Кексалигига ҳам, саломатлиги ёмонлигига ҳам қарамасдан жисмоний ва руҳий азоб-уқубатларга солинардилар.

Йўқ, республикада ҳеч ким ўғриларни, порахўрларни ҳимоя қилмоқчи. уларнинг халққа етказган жуда катта зарарини инкор этмоқчи эмас. Бироқ ярамас иллатни пок қўллар билан, қонунга таяниб йўқотиш керак. Амалпарастлик, моддий наф кўришдан иборат гаразли ниятда ҳеч сўраб-суриштириб ўтирмай ҳаммани бир бошдан ёмонотлиққа чиқаришга эса мутлоқ йўл қўйиб бўлмайди.

Ўз номаъқулчиликларини депутатлик нишонлари билан ниқоблаб олган Гдлян билан Ивановга ҳозир нима керак? Фош этилганликлари, прокуратурадан ҳайдалганликлари учун ўч олишмоқчими? Йўқ, фақат шунинг ўзигина эмас. Уларни ҳокимият тепасига, ҳаракатлантирувчи дастакларни қўлга киритишга зўр бериб, астойдил тинч қўймаяпти. Агар тепага чиқиб олсалар (худо кўрсатмасин) борми, ана ўшанда ҳамма нарсани остин-устун, яъни оёғини осмондан қилиб юборишади. Бу соҳада тажрибалари етарли. Шуниси ҳам борки, ҳеч нарсани янгилашмайди ҳам, яхшилашмайди ҳам — давлат миқёсида фикрлаш қобилиятлари йўқ. «Биз ўз ризқимизни қийишимиз, яланғоч қолишимиз мумкин, аммо жамиятда зўравонлик ўрнатилишига асло йўл қўя олмаймиз» дея соддадил одамларни лақиллатишганига куясизми-ўласизми?!

Назаримда, «олтин қазувчилар» очликдан қийналмайдилар, иш ташлаган кончиларга ўхшаб уларнинг дастурхони қуруқ бўлиб қолмайди. Шаҳар ва қишлоқларда юпун изғиб юрмайдилар ҳам. Башанг кийинишга қурблари етади. Зўравонлик масаласига келганда шуни айтиш кераки, Гдлян билан Ивановнинг гапларига зид равишда мамлакат анчадан буён қалқиб турибди. Бунга сабаб халқни ҳокимиятни парчалашга, зўравонликка даъват этаётган, ўзлари эса қонунни тан олмаётган ва унга риоя этмаётган собиқ терговчиларга ўхшаган арбоблар ҳали бизда кўплигидир.

«Шахтёр»ларни олқишлаш... Йўқ, улар бунга арзимайдилар! Улар демократия ҳақида оғиз кўпиртириб гапиришади-ю, бизни яна турғунлик даврига, казармадаги социализмга қайтармоқчи бўлишади. Нега деганда ана шундай жамиятда улар эркин бўлишади: мунофиқлик учун қарсак, қонунсизлик учун мукофот, ҳурмат... Ишончим комил: янги пайдо бўлган «шахтёрлар» ва уларга ўхшаганларнинг носамимийлиги нақадар хатарли эканлигини содда одамлар ҳам тушунадиган кунлар яқин. Мунофиқлик, иккиюзламачилик — у қанчалик баландпарвоз сўзлар билан пардаланмасин, — эзгулик эмас, иллат бўлиб кўриниб тураверади.

А. КОВАЛЕВ,
«Народное слово» рўзномаси таҳририяти қонунчилик ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўлими муҳаррири.

(«Народное слово»нинг 21 май сонидан).

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ЮЗ МЕҲНАТУ ҒАМ КУНГЛУМА ЕТКУРДИ ФИРОҚ,
ЖОНИМҒА БАЛОВУ ДАРД УҚИН УРДИ ФИРОҚ.
ЖИСМИМНИ ФАНО УТИҒА КУЙДУРДИ ФИРОҚ,
ЧУН КУЙДИ, КУЛИНИ КУККА СОВУРДИ ФИРОҚ.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқин — дил яқин

ДОСТДОРИ — даллол, ёрдамчи.

ДОШ — хумдон, оҳак, сопол идишлар пишириладиган ўтхона.

ДОШГАРЛИК — кулолчилик.

ДОҒ I — 1. белги, нишона, из, асар;
2. ҳасрат, алам, ҳижрон, муҳаббат жафолари;
3. афсус;
4. доғ, жуда қайнаган, қаттиқ қизиган;
5. куюкли, куйган жон (баданда).

ДОҒ II — тоғ.

ДОҒУЛИЙ — алдамчи, фирибгар, айёр.

ДУБДУРУН — тўполон, солишиш.

ДУГОНА — жуфт.

ДУД — 1. тутун;
2. оҳ, оҳу нола;
3. саросима, пушаймон;
4. тўзон;
5. зулм;
6. хиралик;
7. ғам, алам.

ДУДМОН — хонадон, оила, қабила.

ДУДУКТАРОШЛИҚ — дудуқ, чолғу асбобини ясаш ҳунари.

ДУЗД — ўғри.

ДУЛУҒА — урушда кийиладиган темирдан қилинган бош кийим, дубулға.

ДУН — 1. пасткаш, разил; хор;
2. лаёқатсиз, ножинс, бузуқ феъл.

ДУНБОЛ — дум, орқа, орқа томон.

ДУНЛУҚ — разиллик, ёвузлик, пастлик.

ДУНПАРВАР — ёмон, паст кишиларни тарбия қилувчи, чарх, фалак, тақдир.

ДУНСИРИШТ — паст хулқ, нокас табиат.

ДУНХИСОЛ — паст табиат, пасткаш, зоти паст, ёмон хулқ.

ДУР/ДУРР I — 1. дур, йирик марварид, инжу;
2. асарларга ишора, Фариддиддин Аттор асарига ишора;
3. кўз ёши;
4. севги, ишқ;
5. маънолар, сўзлар;
6. фарзанд.

ДУР II — йироқ, олис.

ДУРАНДЕШ — узоқни кўзловчи, мулоҳазали, оқибатини ўйлаб иш қилувчи.

ДУРАХШ — порлаш, ярқираш, нур, зиё, тобонлик.

ДУРАХШОН — порлоқ, ялтироқ, ёруғ.

ДУРБОШ — 1. узоқлашиш, қочиш;
2. икки шоҳли найза.

ДУРД — ҳар нарсанинг қуйқаси; ҳар нарсанинг қолдиғи, сифатсизи.

ДУРДКАШ — май қуйқасини тортувчи, ичувчи.

ДУРДОНА — юлдуз ва сайёралар.

ДУРДОНАЛИҒ — ўзини тута билишлик, руҳи тушкунликка учрамаслик.

Бешигининг қўлбоғи
Ой нуридай, алла
Роҳат йўқдир
бешикнинг
Ҳузуридай, алла...

Мурод Али Султон
ўғлининг сурат лавҳаси.

Куюнчак ишқибоз мушоҳадаси

«ПАХТАКОР»НИНГ КЕЛАЖАГИ БОРМИ?

НЕГА кўплаб футбол мухлислари «Пахтакор» ўйинидан ҳамда унинг таркибидан қониқиш ҳосил қилмаяптилар?

1990 йилнинг бошида «Пахтакор»га Федор Новиков бош устоз, спорт устаси Бирорар Абдураимов команда бошлиғи этиб тайинланишганда, ишқибозлар севимли комадаларининг келажагига умид билан қараган эдилар. Лекин амалда...

Дастлаб «Пахтакор»нинг истеъдодли ҳужумчиси Асад Дўрмонов четлатилди. Кейинроқ турли баҳоналар билан Б. Абдураимов узоқлаштирилди. 1990 йил мавсуми тугаганидан кейин эса 1970 йилда туғилган истеъдодли ҳужумчилардан бири — Олим Тиллаев командадан бўшатилди.

Шу ўринда Олим Тиллаев тўғрисида алоҳида тўхталиш жоиз.

1990 йилнинг баҳор ойлари эди. Футбол мавсуми бошланиши арафасида команда бошлиғи Б. Абдураимов билан мулоқотда бўлдик. Гап, албатта, янги мавсумга тайёргарлик ҳақида борди. Шу билан бирга, командани маҳаллий миллат вакиллари билан тўлдириб бориш тўғрисида ҳам фикр алмашдик. Шунда Б. Абдураимовнинг шахсий ташаббуси билан Самарқанднинг «Динамо»сидан истеъдодли икки ўйинчи «Пахтакор»га қабул қилинганлиги маълум бўлди. Булар: 1968 йилда туғилган Илҳом Шарипов ва 1970 йилда туғилган Олим Тиллаев эдилар.

Хўш, бу икки ўйинчининг тақдири қандай кечди? Илҳом Шарипов ҳозир ҳам «Пахтакор»да тўп сурмоқда. Олим Тиллаев эса четлатилди. Яъни анча йил бир жамоада бирга тўп сурган ўйинчилар бир-бирларидан узоқлаштирилдилар. Нега? Буни фақат бош устоздан сўраш керак.

Эсимда, 1974 йил эди. «Пахтакор» олий лигада. Навбатдаги ўйинда Днепропетровскнинг «Днепр»ини қабул қилиб, 5:0 ҳисобида ғолиб чиқди. Кейинчалик «Днепр»да Олег Протасов, Геннадий Литовченко каби моҳир футболчилар тўп суришди. Валерий Лобановский СССР терма командасида бош устоз бўлиб ишлаб юрган кезлари О. Протасов, Г. Литовченколарни терма командага қабул қилди. Лекин уларни дарров ўйинга тушурмади. Чунки маҳоратли футболчи бўлиб етишишлари учун вақт керак эди. Орадан бир неча йил ўтгач, бу икки ўйинчи СССР терма командаси таркибида жуда яхши ўйин кўрсата бошлади ва ҳозирги кунга келиб жаҳонга машҳур бўлди.

Бу мисолни келтиришдан мақсад шуки, О. Тиллаевга нисбатан мана шундай имконият яратилмади. «Пахтакор»да фақат бир мавсум қатнашиб, шунда ҳам борйўғи бир неча ўйинда иштирок этди. Демоқчиманки, О. Тиллаев ўз маҳоратини намойиш этиш учун камида 2—3 йил ўйнаши керак эди.

Тўғри, Ф. Новиков устозлигида «Пахтакор» бир йил ичида олий лигага йўлланма олди. Бироқ команданинг истиқболи ҳақида ҳам қайғуриш лозим. Четдан таклиф этилган Юрий Пересконов, Хорен Оганесян кабилар «Пахтакор»нинг келажаги бўлолмайдилар, албатта. Улар бош командамизнинг асосий таркибида эркин қатнашмоқдалар. Наҳотки аҳолиси 20 миллионли Ўзбекистонда бир неча ўн йиллардан бери маҳаллий дарвозабон топилмаса!?

Тошкентда «Умид» миллий футбол командаси ташкил этилганлигини эшитиб хурсанд бўлдим. Вақти келиб у «Пахтакор»га ўзбек ўйинчиларини етказиб берса ажаб эмас. Лекин «Умид»га умид қилиб ўтиришнинг ўзи камлик қилади.

Республикамизнинг ҳамма вилоят ва шаҳарларидан истеъдодли ёшларни излаш, таклиф қилиш узлуксиз жараён бўлиб қолмоғи зарур.

Яна бир муаммо: «Пахтакор» ташкил этилганига 35 йил бўлибдию шу даврда бирор маротаба ўзбек тилида футбол календари нашр этилганини эслолмайман.

Агар яна «Пахтакор» хусусидаги гапга қайтадиган бўлсак, ҳали асосий ўйинлар олдинда. Команда раҳбарлари ўйинчилар сафини «Пахтакор» мактаби, олимпия резервларини тайёрлаш ва республика олий футбол маҳорати мактаблари ўйинчилари ҳисобига тўлдириб борсалар, у олий лига сафида мустаҳкам қолади. Энг муҳими, четдан ўйинчи таклиф этишга бутунлай чек қўйиш керак.

Собир ОРИПОВ.

Тадбиркорлар таълим олаяптилар

ФАРҒОНА. Ленинграднинг «Гортехпрогресс», «Бизнес ва информатика» мактаблари олимлари, муҳандислари пулли семинар очишди.

ВИЛОЯТ дўконлари пештахталарига чиқарилаётган кундалик эҳтиёж моллари ва саноат маҳсулотларининг 73 фоизи четдан келтирилади. Иқтисодий танглик шароитида бу алоқаларни сақлаб қолиш, бозор иқтисоди талабларига мослаштириш, тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли рақобатни қарор топтириш жуда муҳимдир.

«Бозор иқтисодининг янгича шароитида корхоналар фаолияти» мавзусида иш бошлаган семинар айнан шу муаммоларга бағишланган. У тадбиркорлар малакасини ошириш, янги иқтисодий шароитда ишлаш кўникмасини ҳосил қилишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЖАНГГОҲ ҲАНГОМАЛАРИ

«НАРКОМ ПОЁГИ»

Бригада командири полковник Шамардин госпиталдан қайтиб келгач, биринчи бўлиб ўзбек, қозоқ, туркман, тожик, қирғиз миллатларидан ташкил қилинаётган қисмимиз жангчилари билан танишди. Орамизда «оқсоқол»лар ҳам, ҳали жангга кирмаганлар ҳам бор эди.

Комбриг қурол-яроғ, озиқовқат, солдатларнинг руҳияти билан қизиқди-да, арoқ ва тамаки олмаганимизга ҳайрон қолди.

— Нарком поёгини нега олмадиларинг, орангизда чекадиган, ичадиганлар йўқми? (Ҳужумга киришдан олдин 100 грамм арoқ, ўн кунга 300 грамм тамаки беришарди).

— Батальонимизда чекадиган ва ичадиганлар топилмади. Улушимизни бошқа қисмга тортиқ қилдик, дедим. (Бу вақтда батальонга вақтинча командир эдим).

Жангга кириб кетдик. Уч-тўрт кун қаттиқ олишув бўлди. Сўнгра куч тўплаш учун яна дам олишга чиқдик. Биз турган қишлоқда кўкнор экишаркан. Уруғидан пишириқ тайёрлашга ишлатиб, пўчоғини эса ташлаб юборишар экан. Батальонимизга яқинда келган солдатлар хонадонлардан кўкнор олишиб, пинхона чекадиган бўлишибди. Арoқ ичадиганлар ҳам топилиб қолишди. Шундан кейин «нарком поёги»ни олишга мажбур бўлдик.

* * *

Бизнинг Фарғонада қуёш Шарқдан чиқиб Ғарбга ботарди. Бу ерларда Ғарбдан чиқиб Шарққа ботаётгандек. Бошим айланиб қаерларда юрганимни ҳам билмайман. Уруш тамом бўлиб: — «Хидиров, уйингга кетасан» дейишса, эшигимни қандай топаман?

* * *

Ротамиз оқсоқоли Баҳодир акани бахтли чол дер эдик. Негаки, жангчиларга юборилган совға-саломни тақсимлаётганимизда, албатта «Қаҳрамон жангчига» деган хат бўлар ва ундан чиройли қизларнинг суратлари чиқарди. Баҳодир ака кекса эмасми, ҳалигиларни ёшларга «қалин мол»га алмаштирарди. Шундай қилиб, Баҳодир ака ҳаммамизни «уйлантирган» эди.

Раҳматулла ИСҲОҚОВ,
уруш ва меҳнат фахрийси.

УЙ ФОНОТЕКАСИГА

Ўзбек мусиқаси ишқибозлари ўз фонотекаларини бойитиш имконига эга бўлдилар. «Мелодия» Бутуниттифоқ фирмаси машҳур ижрочилар Мадраҳим Ёқубов, Шаҳобиддин Низомиддинов, Юсуф Маҳмудов, Рафатилла Қосимов қўшиқлари ёзилган янги пластинкаларни чиқарди. Бу пластинкаларнинг аксарияти стереофон усулида ёзилган.

«Ўзбекистон санъатининг энг кекса усталари» туркуми эса Зокиржон Султоновнинг қўшиқлари билан бойиди. 70 йилларда у «Тўйлар муборак», «Илила ёр», «Тановар» каби машҳур қўшиқларни ижро этганди. Бу пластинкага ана шу қўшиқлар киритилган. Ёш мақомчилар — Тошкент давлат консерваториясининг талабалари эса «Ироқ» мақомидан парчалар ёзиб олишди.

(ЎзТАГ).

Фельетон ўрнида

Туянинг думи қаерда?

Избосканда туя дуч келсе думпуми билан ютиб юборадиган ечопатлар пайдо бўлганмиш деган миш-миш тарқалди. Бу гапга кимдир ишонди, бошқа бирова қўл силтади: «Туянинг ўзи йўқ-ку, — дейишди улар, — бу бирор кўзбойлоғичнинг найранги бўлса керак-да». Чувама ва Луғумбек қишлоқларида яшовчилар эса ер чизиб қолдилар. Ахир ҳаромни луқмаи ҳалол деб жиғилдонга ураётганлар уларнинг жамоа хўжалигида урчиётган эди-да.

Бундай миш-мишлар тарқалишига сабабчилардан бири Охунбобоев номли жамоа хўжалиги бригада бошлиғи Азимжон Мирзаев. Текин луқмага ружу қўйган бу кимса кунларнинг бирида ҳисобчи Ҳасанбой Қаҳҳоровга маслаҳат солди.

— Аъзоларни бир «яйратиб» дам олдириб келмаймизми?

— Далада иш қизиган пайтда-я, — таажжубланди ҳисобчи.

Азимжон фақат ўзлари эшитгулик қилиб унинг қулоғига шивирлаганди, ҳисобчи тишининг оқини кўрсатди.

— Тенг шерик бўлсак майли, — розилик билдирди у.

Кимгадир 150, бошқа бирова номига 200 сўм, яна қанча-қанча одамлар номига иш ҳақи ёзилди. Енг ичида бажарилаётган бу хуфёна ишдан на далада меҳнат қилаётганлар, на ўзгалар дарак топди. Аммо 1318 сўм 60 тийин бригадир билан ҳисобчининг чўнтагига тушди.

Бригадир Маъмуржон Аҳмедов ҳам хамирдан қил суғургандек осонгина 1244 сўмга сохта ҳужжат ёздирди-ю шунча пулни қўйнига урди. Сўрғувчиларга «қўшни Ўш вилоятидан селитра сотиб олдик» деб қўя қолди. «Ташаббус»ни қаранг, томоғига қадар маданий ўғитга бўкиб ётган ерга солиш учун яна нақд пулга ўғит сотиб олганмиш...

Бу ҳамкасбларига қараганда Йўлбарс Солиев сал инсофли эканми, қаричини кичикроқ олди.

— Ози яхши, — мулоҳаза қилди у, — баракали бўлади.

Шундай қилиб бу бригадир ҳе йўқ, бе йўқ, 850 сўмга сохта ҳужжат тўлдирди-ю, ҳамённи қаппайтирди.

Бемаза қовуннинг уруғи кўп бўлади, дейишади. Жамоа хўжалигида меҳнаткашларнинг нонини туя қиладиган бунақа текинтомоқлар томир отаверди.

Ҳусанбой Ҳошимов пилла агрономи бўлиб ишлаган чоғида юзхотирни йиғиштириб қўйиб, пиллачилар ҳақига чанг солди. 1180 сўм пулни жонини жабборга бериб ишлаганларга бериш ўрнига жиғилдонига урди-ю бир юмалаб жамоа хўжалиги тафтиш комиссиясининг раиси бўлиб олди. Қўли эгрининг назоратчиларга бошчилиги қайси қуюшқонга сиғади, буниси хўжалик мутасаддиларининг виждонига ҳавола!

Станислав Пак, Зоя Ли, Александр Пак ва пиёз экkan бошқа корейслар ҳам «юқори»дагилар билан тил топишиб, қилинмаган ишларни бажарилди деб қайд этиб, 3728 сўмни ўзлаштиришди.

Маҳсулот омборчиси Ботирали Тўхтаназаров иштаҳаси карнайлиги билан «таҳсинга» сазовор. У Тошбуви Қурбонова, Мўйдинқори Солиев, Эргашбой Тожибоев, Оқчабой Хидироваларнинг ҳақига хиёнат қилганида кексалар тантилик кўрсатишди.

— Биздан ҳам ночордир-да, — дейишди улар.

Омбор мудири бечораҳол кун кўраётган ана шундай кексаларнинг 40 нафарига ажратилган 1164 сўмлик маҳсулотни ташмалаётганида заррача сесканмади. Нафақахўрларнинг аҳволига ачинмади. Аксинча, «етимнинг қалини — жонимнинг ҳузури» қабилида иш тутди. Хўш, жамоа раҳбарлари бу нафси бузуққа қандай чора кўришди, дерсиз. Вазифасидан бўшатдилар, холос. Ҳозир у ўзга хўжаликда миришкорлар бригадири лавозимида ишлаяпти.

Хўжаликда юлғичлик, ўзгаларнинг луқмаи ҳалолига кўз олайтириш авжига чиққанлигига яна бир мисол: текширувда 96 нафар меҳнаткаш пул ёзилган ҳужжатлардаги имзолар ўзлариники эмаслигини айтдилар, 8155 сўмга тузилган яна бошқа ҳужжатлар ҳам сохта бўлиб чиқди... Қурилиш материаллари сарфи ва иш ҳақига 5740 сўм 97 тийин қўшиб ёзилганлиги, етиштирилмаган 1167 сўмлик маҳсулот эвазига сохта ҳужжат тайёрланганлиги аниқланди.

Шоирнинг «ҳаттоки мушук ҳам ўз айбини ёпар» деганидан ўзларича хулоса чиқарган хўжалик устомонлари 1988 йилги фаолиятларига оид дастлабки ҳисоб ҳужжатларини орадан бир йил ўтиши биланоқ йўқотиб ташладилар. Нега бундай қилинганлиги ойдек равшан. Энди ўша йилги молиявий ҳужжатларда жиноят бўлса ҳам қилни қирқ ёрадиган мутахассислар аниқлай олмайдилар. Аслида бундай қоғозлар камида 2—3 йил сақланиши керак эди. Биз район агросаноат комитети раиси Шуҳрат Абдуваҳобовдан шу ҳақда сўрадик.

— Ҳужжатларни ҳисобдан чиқарганларидан хабарсиз қолганмиз, — ростига кўчди у. — Акс ҳолда рухсат бермаган бўлардик.

Ўзбошимчалик, талон-торож хўжалик аҳволининг ночорлашувига олиб келди. Бошқарув раиси Шаҳобиддин Ҳозирқулов атрофига ўз гапини маъқулловчи биродарларини йиғиб олганлиги вазиятни янада мураккаблаштирди. Турли гуруҳлар пайдо бўлиб, юқори ташкилотларга ёзишмалар авж олди.

— Агар Ш. Ҳозирқулов 1989 хўжалик йили якунидаги ҳисобот-сайлов йиғилишида истеъфога чиққанида норозилик бу қадар кучаймасди, — таъкидлайди муҳарририятга хат ёзган А. Саидтўраева. — Афсуски, унинг тарафкашлари кўп бўлди. Ҳатто сайловда уч номзод кўрсатишга ҳам эриша олмадик.

1990 йилнинг 27 январида бошланган ҳисобот-сайлов йиғилиши уч кун давом этди. Тортишувлар, раҳбариятга нисбатан норозиликлар қизғин баҳсларга олиб келди. Аммо бошқарув раиси этиб яна Ш. Ҳозирқулов сайланди. Шундан сўнг одамлар район партия комитетининг биринчи котибаси, район Совети раиси Б. Ҳасановани ўраб олишиб, турли талаблар қўйдилар.

Орадан яна бир йил ўтгач район партия комитети бюроси ва район Советининг қўшма мажлисида хўжалик раҳбари Ш. Ҳозирқуловнинг эгаллаб турган лавозимида қолиш-қолмаслиги масаласи колхозчиларнинг умумий йиғилишига ҳавола этилди.

— Муҳими шундаки, — дейди касаба уюшмаси комитети раиси Садриддин Эшматов, — умумий йиғилишга бригадирлардан вакиллар сайланади. Улар эса «тайёргарлик»дан ўтгач, раҳбарнинг айтганларини маъқуллайверишади.

Ниҳоят Ш. Ҳозирқулов соғлиғини тиклаб олиш учун ўз вазифасидан озод қилишларини сўраб ариза ёзди. Унинг талаби қондирилди. Аммо яра газак олгунга қадар район раҳбарлари ҳайбаракаллачиликдан нарига ўтмадилар. Қишлоқ шўроси эса ҳудуддаги воқеаларга нисбатан томошабин бўлиб тураверди.

Раҳбар одам қўл остидагилар билан ҳамфикр, уларнинг ғам-ташвишларига шерик бўлсагина ҳурмат қозонади. Мавлуда Тожиматова Карл Маркс номли жамоа хўжалигига 15 йил раҳбарлик қилди. Аммо кейинги пайтларда одамларни назарписанд қилмай қўйди, калондимоғлик дардига йўлиқди. Оқибатда колхозчилар ундан юз ўгирдилар.

Тўғри гапни айтсанг туққанингга ёқмайсан, дейишгани рост экан. Раисанинг камчиликларини фош қилганлиги учун 27-ўрта мактаб ўқитувчиси Тўланбой Азизовнинг уйи тошбўрон қилинди. Том шиферлари, дераза ойналари чил-чил синди. Айбдорлар эса топилмади, лекин муаллим аччиқ гапни бетга айтган кундан уч кун ўтгач худди шу воқеа юз берди. Хўш, раиса ва унинг ҳомийларини жазавага солган нарса нима эди!

Мавлуда Тожиматова хўжаликдаги масъулиятли вазифаларга ўз қариндошларини йиғиб олди. Айтгани айтган, дегани деган бўлаверди. Ўтган йилнинг кузида илғор колхозчига бериш учун «Запорожец» енгил автомашинаси ажратилди. Раиса уни тер тўкиб ишлаганга эмас, нафақахўр қайнотасига оширишни лозим кўрди. Қайнотаси тушмагур ҳам машинани ҳайдаб юрганида бошқа гап эди. Лекин у мўмай пулни афзал кўриб, уни 8500 сўмга пуллаб юборди.

Хўжаликка бир вагон ёғоч ажратилганда раисанинг лотереясига ютуқ чиққандек бўлди. Ёғочнинг учдан бир қисмини уйига ташитиб олди. Энди айтинг-чи, инсоф, андишани унутган раҳбар ўзгаларни ортидан эргаштира оладими!

Ўтган йили жамоада 8 гектар майдонга ерёнғоқ экилганлиги ҳақида ахборот берилди. Аслида бу экин билан 9,60 гектар майдонда деҳқончилик қилинди. Буни ҳам қўя туринг, ҳосил пишиб етилганда 3780 килограмм дон, 38 тонна поя амалда омборга кирим этилмай, маҳсулот ўрнига пул қабул қилинди. 38 тонна поя эса боғ қоровули Иброҳим Ҳамидов, тафтишчи Абдулҳай Эргашев томонидан ҳотамтойлик билан аъзоларга бепул тарқатиб юборилди. Бунинг эвазига нақд 1905 сўм зарар кўрилди.

Иброҳим Ҳамидов деганга 1,60 гектар майдонни ҳеч қандай шартномасиз инъом этилди. Иброҳим кузакда хирмон кўтарди-ю етиштирилган 4 тонна шолини уйига ташиди. Яқинда у айбига иқрор бўлиб, ҳар бир килограмм шоли учун хўжаликка 50 тийиндан пул тўлади.

Шоли ғавғоси кўп нарсани ойдинлаштирди. Маълумотларни яшириб кўрсатиш, ер сотиш, таъмагирлик ошкор бўлди. Ўтган йили 35 гектар ерга шоли экилганлиги ҳақида маълумот берилди. Майдонлар қайта ўлчанганда эса 53 гектар ерда деҳқончилик қилингани аниқланди.

Раиса йил бошида шоли бригадири Баҳодир Нуриддиновга ҳали етиштирилмаган ҳосил эвазига пул йиғишни буюрди. Тўғри, буйруқ оғзаки эди, аммо бу билан хўжаликда ер сотилишига йўл қўйилди. Бригадир енг шимариб ишга киришди. 48 тонна шоли эвазига 24 минг 208 сўмлик сохта ҳужжат тайёрланди. Без устига 43,2 центнер похол пули хазинага кирим қилинмади.

Ғалвир сувдан кўтарилганда Баҳодир йўқотган нарсасини топгандек бўлди.

— Ҳисобимда 4 тонна девзира шоли бор, — деди маҳсулот омбори мудири Мўминжон Ўктамовга.— Унинг харидоргирлигини биласиз-а?

— Эвазига нима беришим керак? — сўради омборчи.

— Пул демайман, лекин икки ҳисса зиёдига қабул қиласиз.

Мўминжон эътироз билдирмади. Бригадир айтгандек бўлди: 4 тонна шолига сохта ҳужжат тайёрланди...

29250 килограмм шолини нақд пулга сотиш ҳақида хўжалик бошқарувининг қарори йўқ. Аммо раисанинг оғзаки буйруғи қарордан кучли чиқди. Шоли аҳолига сотиб юборилди. Бу ишда ҳам холислик бўлмади. Кун бўйи далада кетмон чопган меҳнаткаш манфаатидан таниш-билишчилик устун келди. Колаверса, Мўминжон Ўктамов вазиятдан устамонлик билан фойдаланиб, одамларга шолининг ҳар килограммни белгилаганидек 50 тийиндан эмас, 70 тийинданга сотди. Маҳсулот омбори элакдан ўтказилганида 2206 килограмм шоли кам чиқди.

Хўжаликда ҳамма нарсани ҳам энидан ҳам бўйидан уриб қолиш ҳоллари талайгина. Ахир хўжалик раҳбарининг ўзи бу борада «кўнгилчанглик» қилса уни қандай баҳолаш керак. Балки коса тагида нимкоса бордир?

— Улар ҳам жамоа аъзоси, — оғир хўрсинди оддий меҳнаткаш Тўланбой Азизов. — Қилар ишни қилиб қўйгандан кейин этик кийиб кетмон чопишсин. Ҳеч бўлмаганда қуйи звенода ишлаб кўришсин. Кейин меҳнат билан топиладиган ноннинг қадрига етишади.

Тўланбой аканинг фикри қанчалик ҳақиқатга яқинлиги район раҳбарлари виждонига ҳавола. Аммо район Совети, партия комитети кўзлаган мақсад кейинроқ маълум бўлди. Колхозчиларнинг ишончини оқлай олмаган Мавлуда Тожиматовани район нафақа жамғармаси раҳбарлиги лавозимига ишга қўйишди. Гарчи мутахассислиги агроном бўлса ҳам ҳисоб ишига тайинлашди. М. Абдуллаев, Ш. Ҳозирқуловга ҳам масъулиятли иш мўлжаллана-ётгани айён. Ҳа, «йиқилганни суяш керак» деган ақидани ўзларича тушунган Избоскан район партия комитети ва район Советидаги валламатлар ношудларга ана шундай тиргак бўлмоқдалар.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРХОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАҚАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топширилиш вақти 21.00
Босишга топширилди 23.20.
Индекс: 64008. 5407-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12